

FIGYELŐ.

Olvasóinkhoz.

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság anyagi erejét válságra rendítették meg az egész magyar életen végigrengő politikai és gazdasági esapások nyugtalan hatásai. Ennek leverő következményeként a Társaság az előtt a fájdalmas kényszerűség előtt áll, hogy tagjainak áldozatos és megértő történelmi lelkületére és gondolkozására hivatkozva, próbálja megmenteni folyóiratának életét annak a nemzetnevelői és művelődéstörténeti folytonosságnak és jelentőségnek a számára, amelyet az Irodalomtörténet-
eddiggi fennállásával képviselt. Folyóiratunk Toldy Ferenc ideális törekvéseinek megvalósulását és programját hirdeti s folyton éltezi ígét: «Légy ör, hogy a felfuvalkodott ne usurpáljon, az ármányforraló ne öljön, sújtsd le a kontárt s üzd ki a szép palotájának tornácaiból az uzsorásokat s ré-szegeket; segéld a kezdőt és éleszd; békéltesd össze a felekezeteket; az érdemest koronázd meg; a nagyot kételkedve csodáld; a géniust pedig hagyjad önszárnyán repülni!» Teljesen tagtársaink és olvasóink anyagi pártfogásának buzgóságán múlik, mennyire tudunk e célhoz közel jutni. Mindenkinék kérjük a támogatását: tagjainkét a tagsági díjakon felül, alapítóinkét az alapítványi összegek szíves fölemelésével. E feltétel nélkül a folyóirat nem tudja azt a célt elérni, amely a Társaság megszületését annyira kívánatos és fontosá tette.

Keszthely és az Irodalomtörténet.

Ezt a két nevet a magyar irodalom időinek meghatóan megismétlődő története forrasztja és világítja egymás mellé. Mintha a Magyar Helikon már szétporladt lelke újult volna fel a Balaton kies városában: egy nemes bevületű magyar premontrai kanonoknak, *Lakatos Vincének*, fölhívására 12,000 koronát ad össze Keszthely áldozatos társadalma a Magyar Irodalomtörténeti Társaság folyóirata számára. Az önzésnek és anyagiasságnak ebben a letörően sötét világában megnyugtatóan és fölemelően hat a magyar keszthelyi lelkiségnek ez a kivillanása. Rajta keresztül mélyére látunk dunántúli honfitársaink igazi én-jének, amely finom pietással tekint mindig az irodalomra, úgy is, mint lelki értelemben vett Alma Mater-ére, úgy is, mint számára magasabb életet biztosító szellemi világra. Az az őszinte hódolat, amely ezt a megragadó tettet jellemzi, nem az irodalmat emelte magasabbra, hanem igazában Keszthelyt tisztelte meg. Boldog város, amelynek lakói tragikus időben is nagyszerű magyarok tudnak lenni.

A keszthelyi adakozók névsora: Reischl Imre 1000 K, Karácsony Kálmán 20 K, Pülöp Viktor 20 K, dr. Gárdonyi Lajos 100 K, Szalay Ignác 20 K, Fábján János 20 K, Kutassy Imre 100 K, Keller János 50 K, Vejtzi János 100 K, Horváth Lajos 20 K, Hencz Lajos 10 K, Lówy Manó 100 K, Merkly Antal 100 K, dr. Jobs Viktor 1000 K, Gerstner Béla 50 K, Boér Sándorné 50 K, özv. Sárváry Károlyné 20 K, Heidecker János 30 K, Meizler Károly 200 K, Prager Tivadar 200 K, Nagy István 100 K, dr. Bozzay József 500 K, Nagy Margit 20 K, Virág Sándor 100 K, özv. Hölgyessy Antalné 20 K, Horváth Istvánné 30 K, Stefaitz Aladár 110 K, N. N. 20 K, Rác Gyula 20 K, Erdély Mór 50 K, Vécsey Ignác 20 K, Sárváry Józsefné 20 K, Góri Ferenc 50 K, Regensperger Ferenc 200 K, Vaszary Kálmán 20 K, Milkovicsné 20 K, Horváth Józsefné 200 K, Huss Ferenc 30 K, Neugebauer Béla 200 K, N. Szabó Károly 100 K, Hangya Szövetkezet 1000 K, Vida Jenő 50 K, Havay József 100 K, Matékovicsné 30 K, Ludvig Sándor 100 K, Deák Antalné 100 K, N. N. 10 K, Gazdasági Akadémia hallgatói 550 K, dr. Szent Gály Aurél 50 K, Szilágyi 5 K, dr. Lakatos Vince 50 K, Reischl Richárd nemzetgy. képv. 1000 K, Kummer Mihály 50 K, Vidosfalvy Ernő 50 K, Vidosfalvy Ernőné 50 K, dr. Lénárd János 200 K, Náray Andor 50 K, dr. Hanny Andor 50 K, Malatinszky Ferenc 100 K, Tomka Kálmán 50 K, Tresztyánszky Ödön 50 K, Botka Andor 50 K, Reischl Vencel 1000 K, dr. Lovassy Sándor 50 K, Groffitt Gábor 50 K, Szabó Lajos 100 K, dr. Lénárd Miklós 40 K, Babarczyné Baán Atala 60 K, Kraicsovitsné 100 K, Laskay Emilné 50 K, Pesthy Béla 50 K, Kesztyüs Lajos 40 K, N. N. 50 K, Sujánszky József 100 K, Cságoly István 50 K, Ritoper István 50 K, Kövessy András 100 K, Reiszler Ádám 100 K, Virág Vendel 50 K, Gász József 50 K, Bocskai József 100 K, Szekeres János 50 K, N. N. 10 K, Török Ferenc 10 K, Deák Zsigmond 10 K, Eszes Mihály 10 K, Károlyi István 50 K, Persovics János 10 K, Ullreich János 20 K, Lukács Sándor 20 K, Vécsey Ignác 40 K.

Adományok Társaságunknak.

Sajó Sándor, a budapesti X. ker. kőbányai áll. főgimnázium igazgatója s Társaságunk választmányi tagja, intézetének március 15-iki ünnepén egy rövid és lelkes záróbeszédben arra oktatta az ifjúságot, hogy a hazafias lelkesedésnek s irredenta-gondolatnak áldozatkészségben s tetteiben is meg kell nyilvánulnia. Rámutatván Társaságunk anyagi gondjaira s arra a körülményre, hogy megszállt területeken lévő magyar iskoláink mily szomjúsággal várják a magyar lelket tápláló magyar könyveket és folyóiratokat: tanulónkint egy-egy koronát kért Társaságunk folyóirata javára. Másnapra az ifjúság e címen 800 K-t gyűjtött össze. Ugyane napon Sajó Sándor a kőbányai Ker. Nemzeti Párt vacsoráján hazafias felkőszöntőt mondván, adakozásra szólította föl a polgárságot is a főntebb jelzett célra. A lelkes fölhívásra a nem nagy számú polgárság öt perc alatt 1200 K-t adott össze. Így Sajó Sándor lelkes fölszólalásainak eredményeül 2000 K adomány érkezett Társaságunk céljaira. Köszönet érte Sajó Sándornak, a kőbányai gimnázium tanulóinak s Kőbánya lelkes polgárságának.

A budapesti III. ker. áll. főgimnázium igazgatója, Morvay Győző

tanterületi c. főigazgató, Társaságunk választmányi tagja, tudatta a Magyar Irodalomtörténeti Társaság elnökségével, hogy az intézetben megtartott diákbál tiszta jövedelméből 2000 K-t juttatott folyóiratunk céljaira. A legnemzetibb tudomány céljait szolgáló nemes adakozásért igaz köszönetet mondunk.

Tagtársaink köréből számos adomány érkezett be Társaságunk céljaira: Kőrös Endre 30 K, Komjáthy Aladár 30 K, Kutassy Mária 100 K, Terbóc Ilona 100 K, Benő Béla 35 K, Németh Károly 40 K, Hetey József 30 K, Szerecz Imre 30 K, Zoltvány Irén 50 K, Bán Aladár 50 K, Hoselitz Gyula 30 K, Kispartai János 30 K, Mathis József 25 K, Győri női keresk. iskola 200 K, Szahay József 100 K, Szinger Kornél 100 K, Budapesti III. ker. áll. főgimnázium 500 K, Kubányi Ernő 30 K, Pápai ref. tanítónőképző int. 100 K, Vargha Zoltán 30 K, Pap Károly 30 K.

Két irodalomtörténeti matiné.

A Magyar Irodalomtörténeti Társaság választmánya néhány hónappal azelőtt elhatározta, hogy több matinét tart azzal a céllal, hogy egyrészt a közönség figyelmét felhívja Társaságunk működésére, másrészt folyóiratának kiadására nagyobb lehetőséget teremtsen. A kiküldött bizottság — Alszeghy Zsolt, Brisits Frigyes, Galamb Sándor és a választmányból a bizottság segítségére ajánlkozó Baros Gyula, Dietrich Vilmos és Pintér Jenő — a februári választmányi ülésen beterjesztette programját és fáradságot nem kímélve, lelkes művészeinket és tudósainkat sorra megkereste, a közreműködésre felkérte.

A bizottság fáradozásának eredménye két matiné volt, az első Petőfi Sándor emlékének szentelve, a második az irredenta gondolatának. A művészvilágból az elsőn (február 13-án) Hubay Jenő, az ünnepelt zeneszerző, volt szíves saját szerzeményű Petőfi-dalokat mutatni be zongorán, az énektolmácsolásra pedig Anday Piroskát, operánk jeles tagját, sikerült megnyerni. Mihályfy Károly, a Nemzeti Színház művésze és Teiner Olympia szavalóművésznő Petőfi, illetőleg Arany egy-két versének előadásával tisztelte meg az ünnepélyt. Társaságunk kebeléből elnökünk, Beöthy Zsolt, rövid előadással; Voinovich Géza hosszabb, művészi Petőfi-essayvel működött közre.

A második összeövetelt, az irredenta-matinét, március 6-án rendezte a bizottság. Műsorán Pintér Jenő elnöki megnyitója, Kadnár Mária énekművésznőnek, a M. kir. Opera tagjának három, nagy művészettel előadott énekdarabja, Cs. Császár Mária színművésznőnek, a kolozsvári Nemzeti Színház v. tagjának, két szép szavalata, Papp-Váry Elemérnének, a Nemzeti Hiszekegy írónőjének, maga bemutatta öt hangulatos verse és Pataky Józsefnek, a Nemzeti Színház művésztagjának kuruc-dalai mellett Négyesy László alelnökünk tudós előadása a magyar költészet irredentismusáról szerepelt.

A két matiné erkölcsi sikeréről, a Társaság iránt felkeltett érdeklődés

mértékéről csak a jövő adhat ítéletet, de az anyagi siker is teljesen megfelelt a bizottság várakozásának. A Társaság mindezt hálával tartozik a közreműködő neves művészek önzetlen szívességéért, de fel kell jegyezni Frenreisz István úrnak, a Gellért-szálloda nemes bérlőjének, nevét, aki a termet ingyen rendelkezésünkre bocsájtani szíves volt, és a jegyek elhelyezésében buzgólkodó tagtársainkét, akik mind a két ünnepélyre száznál több jegy eladását biztosították. A hármás bizottság a márc. 12-iki vál. ülésen azzal a tudattal adta vissza megbízatását, hogy kezdeményezése a jövőben majd új matiné tervét fogja megteremni.

Alszeghy Zsolt, Brisits Frigyes és Galamb Sándor tagtársaink fáradhatatlan buzgóságáról mindenkor igaz elismeréssel fog megemlékezni a Magyar Irodalomtörténeti Társaság.

Magyar Ifjúsági Irodalmi Társaság.

A magyar nemzet mai válságos helyzetében meggyőződésé vált a hit, hogy boldogabb jövőnk legreménytelibb letéteményese: ifjúságunk. A fiatalság lelkét kell nemzeti érzéseiben erőssé, akaratóban edzetté tennünk s akkor csüggedésre nincs okunk. E célra pedig a legkitünőbb eszköz: a tiszta-erkölcsű, előkelő színvonalú ifjúsági irodalom.

E téren az első lépés volt, hogy ifjúságunknak megfelelő, jó munkákkal való ellátására megalakult a Magyar Jövő ifjúsági irodalmi sajtóközpont.

De viszont rögtön előállott a szükségszerű követelmény, ha jó ifjúsági könyveket akarunk, derék ifjúsági írókra van szükségünk. Kell tehát egy olyan irodalmi társaság, amely őrszeme az ifjúsági irodalomnak, ellenőrzője a könyvpiacnak, tájékoztatója a közönségnek, irányítója az ifjúsági íróknak. Mint ilyen egyrészt figyelemmel kíséri az ifjúsági irodalom termékeit évenként megjelenő almanachjában, másrészt az írók serkentésére kitünteti az év legjobb ifjúsági irodalmi munkáit.

Ez a társaság dolgoztatná fel ifjúsági irodalmunk multját és kiterjedne munkássága a külföldi ifjúsági irodalmakra is.

Legyen azonban ez a társaság akadémiai jellegű, zártkörű, igazán érdemes tagokból összeválogatva, hogy nemzetnevelő hivatásának betöltésére a kellő erkölcsi súllyal is rendelkezzen.

A gondolat felvetője és kiépítője, Pintér Jenő, társaival: Gulyás Pál, Gyomlay László, Radványi Kálmán és Várdai Béla tanárokkal 1920 tavaszán kezdte meg egy ilyen társaság megalapítására a munkálatokat.

1921 március 23-án megalakult egyhangú választással: a Magyar Ifjúsági Irodalmi Társaság.

Elnöke Jakab Ödön lett, a Kisfaludy-Társaság tagja; alelnöke Gyulai Ágost, a Pædagogium igazgatója; titkára Gyomlay László, a Magyar Jövő ifjúsági irodalmi sajtóközpont igazgatója; jegyzője Radványi Kálmán, a Zászlónk ifjúsági folyóirat szerkesztője.

Rendes tagok: Alszeghy Zsolt irodalomtörténetirő, a M. Irodalomtört.

Társaság titkára; Baros Gyula irodalomtörténetíró; Birkás Géza irodalomtörténetíró; Brisits Frigyes irodalomtörténetíró, a Magyar Középiskola szerkesztője; Császár Elemér irodalomtörténetíró, a M. T. Akadémia és Kisfaludy-T. tagja; Császár Ernő irodalomtörténetíró; Csűrös István ifjúsági író; Dézsi Lajos irodalomtörténetíró, a M. T. Akadémia tagja; Donászy Ferenc ifjúsági író; Gombos Albin ifjúsági író; Gulyás Pál irodalomtörténetíró, a Szent István Akadémia tagja; Gyomlay László ifjúsági író, a Magyar Jövő Ifjúsági Irodalmi Társaság igazgatója; Gyulai Ágost irodalomtörténetíró, az Ifjúsági Könyvtárakat Intéző Bizottságának előadója; Hankó Vilmos ifjúsági tud. író, a M. T. Akadémia tagja; Imre Sándor pedagógiai író; Jakab Ödön költő, a Kisfaludy-Társaság és Petőfi-Társaság tagja; Jókay Lajos író; Kupcsay Felicián író; Lampérth Géza költő, a Petőfi-Társaság tagja; Lőrinczy György író, a Petőfi-Társaság tagja; Mattyasovszky Kasszián ifjúsági tud. író; Mikola Sándor ifjúsági tud. író, az Uránia szerkesztője; Móra Ferenc ifjúsági író, a Petőfi-Társaság tagja; Papp Ferenc irodalomtörténetíró, a Kisfaludy-Társaság tagja; Pintér Jenő irodalomtörténetíró, a M. T. Akadémia és Szent István Akadémia tagja; Radványi Kálmán ifjúsági író, a Zászlónk szerkesztője; Ravasz Árpád ifjúsági író; Sajó Sándor költő, a Kisfaludy-Társaság tagja; Sik Sándor költő, a Szent István Akadémia tagja; Solymossy Sándor irodalomtörténetíró, a M. T. Akadémia tagja; Szinnyei Ferenc irodalomtörténetíró, a M. T. Akadémia és Szent István Akadémia tagja; Tarczai György író, a M. T. Akadémia és Szent István Akadémia tagja; Teveli Mihály ifjúsági író; Tolnai Vilmos irodalomtörténetíró, a M. T. Akadémia tagja; Tormay Cecil író; Tóth Tihamér ifjúsági tud. író; Vargha Damján irodalomtörténetíró, a M. T. Akadémia és Szent István Akadémia tagja; Várdai Béla irodalomtörténetíró, a Szent István Akadémia tagja; Viszota Gyula irodalomtörténetíró, a M. T. Akadémia és Szent István Akadémia tagja, Zlinszky Aladár irodalomtörténetíró, a Szent István Akadémia tagja.

A többi, még be nem töltött — tiszteleti és rendes — tagsági helyek betöltése után a Magyar Ifjúsági Irodalmi Társaság a közel jövőben megkezdí munkásságát.

A Magyar Irodalomtudomány Kézikönyve.

Erről a fontos munkáról, melynek megjelenését a vallás- és közoktatásiügyi minisztérium tudományos ügyosztálya nagy áldozatokkal segíti elő, folyóiratunk már tájékoztatta a Magyar Irodalomtörténeti Társaság tagjait. (1920. évf. 46. l.) A fáradságos előkészületek megtörténtek s a vállalat köré a nehéz feladat megoldására hivatott irodalomtörténetíróknak tekintélyes csoportját sikerült megnyernünk.

A kézikönyv négy vaskos kötetben fog megjelenni a következő terv szerint:

ELSŐ KÖTET.

Módszertan. — Problémák. — A magyar irodalomtörténet és művelődés-történet határkérdései.

Bevezetés az irodalomtudományba. Az irodalomtörténet elmélete és módszerei. — Irja: Tolnai Vilmos, a budapesti áll. polgári iskolai tanárnő-képző-intézet tanára, a M. T. Akadémia tagja.

Az irodalom és irodalomtörténet érintkező pontjai az esztétikával, filozófiával és pedagógiával. — Irja: Mitrovics Gyula, debreceni egyetemi tanár.

Hibák és tévedések az irodalomtudomány művelésében. — Irja: Szigetvári Iván, budapesti áll. főreáliskolai tanár.

A költészet eredete s az ősi költői műfajok. — Irja: Solymossy Sándor, a budapesti áll. polgári iskolai tanárnőképző-intézet tanára, a M. T. Akadémia tagja, az Ethnographia szerkesztője.

A magyar irodalomtörténet legfontosabb problémái. — Irja: Gyulai Ágost, a budapesti áll. polgári iskolai tanárképző-intézet igazgatója, egyetemi magántanár, a Magyar Pædagogiai Társaság titkára.

Külföldi eszmeáramlatok a magyar irodalomban. — Irja: Zlinszky Aladár, budapesti áll. főgimn. tanár, a Szent István Akadémia tagja.

Vallásos és nemzeti eszmék a magyar irodalomban. — Irja: Zoltvány Irén, a pannonhalmi Szent Benedek-rend középiskolai tanárképző-intézetének igazgatója, a Szent István Akadémia tagja, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság alelnöke.

Jellemző alakok a magyar irodalomban. — Irja: Perényi József, a kolozsvári középiskolai tanárképző-intézet tanára, a Szent István Akadémia tagja.

Jellemző mesetárgyak a magyar irodalomban. — Irja: Pitroff Pál, a vallás- és közoktatásügyi minisztériumba beosztott középiskolai tanár.

A magyar prózai stílus fejlődése. Irja: Négyesy László, budapesti egyetemi tanár, a M. T. Akadémia és Szent István Akadémia tagja, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság elnöke.

A magyar verselés fejlődése. — Irja: Sik Sándor, budapesti kegyesrendi főgimnáziumi tanár, a Szent István Akadémia tagja.

A magyar népköltési gyűjtés fejlődése. — Irja: Solymossy Sándor, a budapesti áll. polg. iskolai tanárnőképző-intézet tanára, az M. T. Akadémia tagja, az Ethnographia szerkesztője.

A magyar ponyvairodalom fejlődése. Irja: Dézsi Lajos, kolozsvári egyetemi tanár, a M. T. Akadémia tagja, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság alelnöke.

A magyar ifjúsági irodalom fejlődése. — Irja: Gyomlay László, budapesti érseki főgimnáziumi tanár, a Magyar Ifjúsági Irodalmi Társaság titkára.

A magyar tudományos társaságok fejlődése. Irja: Gyulai Ágost, a budapesti áll. polgári iskolai tanárképző-intézet igazgatója, egyetemi magántanár, a Magyar Pædagogiai társaság titkára.

A magyar színészet fejlődése. — Irja: Galamb Sándor, budapesti áll. főreáliskolai tanár.

A magyar időszakos sajtó fejlődése. — Irja: Gulyás Pál, a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének előadója, egyetemi magántanár, a Szent István Akadémia tagja.

A magyar kódextechnika, nyomdászat, könyvkiadás, könyvkereskedelem és könyvtárügy fejlődése. — Irja: Gulyás Pál, a Múzeumok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének előadója, egyetemi magántanár, a Szent István Akadémia tagja.

A magyar bibliografiák és repertóriumok jegyzéke. — Irja: Hellebrant Árpád, a M. T. Akadémia könyvtárnoka, a Szent István Akadémia tagja.

MÁSODIK KÖTET.

A magyar irodalom érintkezései más irodalmakkal.

A magyar műfordítás fejlődése. — Irja: Gyulai Ágost, a budapesti áll. polgári iskolai tanárképző-intézet igazgatója, egyetemi magántanár, a Magyar Pædagogiai Társaság titkára.

Az ókori görög és római irodalom hatása a magyar irodalomra. — Irja: Huszti József, az Eötvös kollégium tanára, egyetemi magántanár.

A középkori latin irodalom hatása a magyar irodalomra. — Irja: Vargha Damján, budapesti ciszttereirendi főgimnáziumi tanár, egyetemi magántanár, a M. T. Akadémia és Szent István Akadémia tagja.

A német irodalom hatása a magyar irodalomra. — Irja: Császár Elemér, pozsonyi egyetemi tanár, a M. T. Akadémia tagja, az Irodalomtörténeti Közlemények szerkesztője.

Az angol irodalom hatása a magyar irodalomra. — Irja: Morvay Győző budapesti áll. főgimnáziumi igazgató, tankerületi c. főigazgató.

A francia irodalom hatása a magyar irodalomra. — Irja: Birkás Géza, budapesti községi főreáliskolai tanár, középiskolai szakfelügyelő.

Az olasz irodalom hatása a magyar irodalomra. — Irja: Várdai Béla, budapesti áll. főgimnáziumi tanár, a Szent István Akadémia tagja.

Az orosz irodalom hatása a magyar irodalomra. — Irja: Zsigmond Ferenc, karcagi református főgimnáziumi tanár.

A finn irodalom hatása a magyar irodalomra. — Irja: Bán Aladár, budapesti áll. főgimnáziumi tanár, a Szent István Akadémia, Finn Irodalmi Társaság és Észti Irodalmi Társaság tagja.

A zsidó irodalom hatása a magyar irodalomra. — Irja: Horváth Cyrill, budapesti községi főreáliskolai igazgató, egyetemi magántanár, a M. T. Akadémia Tagja.

Magyar írók idegennyelvű fordításai. — Irja: Gulyás Pál, a Múzeu-

mok és Könyvtárak Országos Főfelügyelőségének előadója, egyetemi magántanár, a Szent István Akadémia tagja.

A magyar irodalom a külföldi irodalomban és kritikában. — Irja: Császárné Elemér, Morvay Győző, Baranyai Zoltán, Várdai Béla, Bán Aladár, Leffler Béla.

Az amerikai magyar irodalom. — Irja: Radványi Kálmán, budapesti érseki főgimnáziumi tanár, a Zászlónk szerkesztője.

A magyarországi latin irodalom. — Irja: Fögel József, budapesti áll. főgimnáziumi tanár, egyetemi magántanár.

A magyarországi német irodalom. — Irja: Gragger Róbert, berlini egyetemi tanár.

A magyarországi oláh irodalom. — Irja: Jancsó Benedek, az Országos Szabadoktatási Tanács alelnöke, a M. T. Akadémia tagja.

A magyarországi tót irodalom. — Irja: Kmoskó Mihály, budapesti egyetemi tanár, a Szent István Akadémia tagja.

A magyarországi rutén irodalom. — Irja: Hodinka Antal, pozsonyi egyetemi tanár, a M. T. Akadémia tagja.

A magyarországi vend irodalom. Irja: Mikola Sándor, budapesti evangélikus főgimnáziumi tanár, a M. T. Akadémia tagja, az *Uránia* s a *Matematikai és Fizikai Lapok* szerkesztője.

A magyarországi szerb irodalom. Irja: Szegedy Rezső, budapesti egyetemi tanár, a Szent István Akadémia tagja.

A horvát irodalom. — Irja: Szegedy Rezső, budapesti egyetemi tanár a Szent István Akadémia tagja.

HARMADIK KÖTET.

A magyar szépirodalom nevezetesebb műfajainak fejlődése.

A líra fejlődése. — Irja: Alszeghy Zsolt, a budapesti tanárképző-intézet gyakorlati főgimnázium tanára, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság titkára.

A satíra fejlődése. — Irja: Pap Károly, debreceni egyetemi tanár, a debreceni Csokonai-Kör elnöke.

A bölcselő és tanítóköltemény fejlődése. — Irja: Sik Sándor, budapesti kegyesrendi főgimnáziumi tanár, a Szent István Akadémia tagja.

A leíró költészet fejlődése. — Irja: Brisits Frigyes, budapesti ciszterci rendi főgimnáziumi tanár, a Magyar Középiskola szerkesztője.

A verses elbeszélés fejlődése. — Irja: Dézsi Lajos, kolozsvári egyetemi tanár, a M. T. Akadémia tagja, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság alelnöke.

A ballada fejlődése. — Irja: Zlinszky Aladár, budapesti áll. főgimnáziumi tanár, a Szent István Akadémia tagja.

A tanítómesze fejlődése. — Irja: Császárné Ernő, a budapesti tanárképző-intézet gyakorlati főgimnázium tanára.

A regény és novella fejlődése. — Írja: Szinnyi Ferenc, budapesti egyetemi magántanár, a M. T. Akadémia és Szent István Akadémia tagja.

A tárcza és rajz fejlődése. — Írja: Galamb Sándor, budapesti áll. fő-reáliskolai tanár.

A dráma fejlődése. — Írja: Dézsi Lajos, kolozsvári egyetemi tanár, a M. T. Akadémia tagja, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság alelnöke.

NEGYEDIK KÖTET.

A magyar tudományos irodalom nevezetesebb ágainak fejlődése.

A katolikus hittudományi irodalom fejlődése. — Írja: Strommer Viktorin, a pannonhalmi Szent Benedek-rend hittudományi főiskolájának tanára, pannonhalmi főmonostori perjel, a Szent István Akadémia tagja.

A református hittudományi irodalom fejlődése. — Írja: Harsányi István, a sárospataki református teológiai akadémia tanára.

Az evangélikus hittudományi irodalom fejlődése. — Írja: Kovács Sándor, a pozsonyi evangélikus teológiai akadémia igazgatója.

Az unitárius hittudományi irodalom fejlődése. — Írja: Borbély István, a kolozsvári unitárius főiskola tanára.

A filozófiai irodalom fejlődése. — Írja: Kisparti János, budapesti kegyesrendi főgimnáziumi tanár.

A pedagógiai irodalom fejlődése. — Írja: Weszely Ödön, pozsonyi egyetemi tanár.

A jogtudományi irodalom fejlődése. — Írja: Reiner János, budapesti egyetemi tanár, a Szent István Akadémia főtítkára, a M. T. Akadémia tagja.

A közgazdasági és statisztikai irodalom fejlődése. — Írja: Heller Farkas, budapesti műegyetemi tanár, a M. T. Akadémia és a Szent István Akadémia tagja.

A társadalomtudományi irodalom fejlődése. — Írja: Kiss Albin, budapesti ciszterci rendi főgimnáziumi tanár, a Szent István Akadémia tagja.

A politikai irodalom fejlődése. — Írja: Marczinkó Ferenc, budapesti áll. főreáliskolai igazgató, az Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny szerkesztője.

A politikai szónoklat fejlődése. — Írja: Madai Gyula, budapesti református főgimnáziumi tanár, a Protestáns Szemle szerkesztője.

A katolikus egyházi szónoklat fejlődése. — Írja: Brisits Frigyes, budapesti ciszterci rendi főgimnáziumi tanár, a Magyar Középiskola szerkesztője.

A protestáns egyházi szónoklat fejlődése. — Írja: Bilkei Papp István, a budapesti református teológiai akadémia tanára.

Az akadémiai szónoklat fejlődése. — Írja: Bibó István, vallás- és közoktatásügyi miniszteri osztálytanácsos, a Társadalomtudomány szerkesztője.

A levéltudományi irodalom fejlődése. — Írja: Zolnai Béla, budapesti községi főreáliskolai tanár.

A nyelvudományi irodalom fejlődése. — Írja: Klemm Antal, a pannonhalmi Szent Benedek-rend középiskolai tanárképzőintézetének tanára.

A filológiai irodalom fejlődése. — Írja: Alszeghy Zsolt, a budapesti tanárképző-intézeti gyakorló főgimnázium tanára, a Magyar Irodalomtörténeti Társaság titkára.

A folklórisztikai irodalom fejlődése. — Írja: Ernyey József, a Magyar Nemzeti Múzeum őre.

Az irodalomtörténetírás fejlődése. — Írja: Brisits Frigyes, budapesti ciszterci rendi főgimnáziumi tanár, a Magyar Középiskola szerkesztője.

A kritikai irodalom fejlődése. — Írja: Császár Elemér, pozsonyi egyetemi tanár, a M. T. Akadémia tagja, az Irodalomtörténeti Közlemények szerkesztője.

Az esztétikai irodalom fejlődése. — Írja: Jánosi Béla, budapesti áll. főreáliskolai c. igazgató, középiskolai szakfelügyelő, a M. T. Akadémia tagja.

A képzőművészeti irodalom fejlődése. — Írja: Gerevich Tibor, a Magyar Nemzeti Múzeum igazgató-őre, a Szent István Akadémia tagja.

Az iparművészeti irodalom fejlődése. — Írja: Czákó Elemér, vallás-és közoktatásügyi miniszteri tanácsos.

A zeneművészeti irodalom fejlődése. — Írja: Lavotta Rezső, a kolozsvári városi zenekonzervatórium igazgatója.

A történetírás fejlődése. — Írja: Pintér Jenő, a budapesti tankerület főigazgatója, a M. T. Akadémia és Szent István Akadémia tagja, az Irodalomtörténet szerkesztője.

Az emlékirat-irodalom fejlődése. — Írja: Lukinich Imre, pozsonyi egyetemi tanár, a M. T. Akadémia és Szent István Akadémia tagja, a Magyar Történelmi Társulat főtitkára.

A történeti segédtudományok irodalmának fejlődése. — Írja: Balanyi György, budapesti kegyesrendi főgimnáziumi tanár, a Szent István Akadémia tagja.

Az útleíró irodalom fejlődése. — Írja: Dékány István, budapesti áll. főreáliskolai tanár, egyetemi magántanár.

A földrajzi irodalom fejlődése. — Írja: Littke Aurél, a budapesti áll. polgári iskolai tanárképző-intézet tanára.

Az orvosi irodalom fejlődése. — Írja: Győry Tibor, miniszteri tanácsos, egyetemi rk. tanár.

Az állattani irodalom fejlődése. — Írja: Szilády Zoltán, kolozsvári egyetemi tanár.

A növénytan irodalom fejlődése. — Írja: Gombocz Endre, a budapesti áll. polgári iskolai tanárképző-intézet tanára.

Az ásványtan irodalom fejlődése. — Írja: Koch Ferenc, a budapesti áll. polgári iskolai tanárképző-intézet tanára, egyetemi rk. tanár.

A kémiai irodalom fejlődése. — Írja: Hankó Vilmos, budapesti áll.

főreáliskolai c. igazgató, középiskolai szakfelügyelő, a Magyar Tudományos Akadémia tagja.

A fizikai irodalom fejlődése. — Írja: Péch Aladár, budapesti áll. főreáliskolai igazgató, a Magyar Középiskola szerkesztője.

A matematikai irodalom fejlődése. — Írja: Oberle Károly, a budapesti tanárképző-intézeti gyakorló főgimnázium igazgatója.

A műszaki irodalom fejlődése. — Írja: Lósy-Schmidt Ede, főmérnök, a Magyar Mérnök- és Építészegylet könyvtárnoka.

A hadtudományi irodalom fejlődése. — Írja: Pilch Jenő, honvédalezredes, a M. T. Akadémia tagja, a Magyar Katonai Közlöny szerkesztője.

Az ipari irodalom fejlődése. — Írja: Edvi Illés Aladár, kereskedelemügyi miniszteri tanácsos, műegyetemi magántanár, a Magyar Mérnök- és Építészegylet Közlönyének v. szerkesztője

A kereskedelmi irodalom fejlődése. — Írja: Karch Kristóf, budapesti közgazdasági egyetemi tanár, a Kereskedelmi Szakoktatás v. szerkesztője.

A mezőgazdasági irodalom fejlődése. — Írja: Czettler Jenő, budapesti közgazdasági egyetemi tanár, a Magyar Gazdák Szemléjének szerkesztője.

Az erdészeti irodalom fejlődése. — Írja: Bund Károly, az Országos Erdészeti Egyesület titkára, az Erdészeti Lapok szerkesztője.

A bányászati és kohászati irodalom fejlődése. — Írja: Litschauer Lajos, ny. miniszteri tanácsos, a Bányászati És Kohászati Lapok szerkesztője.

*

Az egyes fejezetek terjedelme különböző. Az átlagos terjedelem 10—15 nyomtatott oldal. A szerkesztő erre nézve közölte a szükséges útmutatásokat s egy fejezetet ki is dolgozott mintául.

Függelékül álljon itt a Magyar Irodalomtudomány Kézikönyvének egységes kidolgozására vonatkozó szabályzat:

1. Kétféle szedésű szövegünk van. A főszöveg a fejtegető részt tartalmazza. A kisebb betűs szöveg a bibliográfiát foglalja magában. Az utóbbit a kéziratban kék ceruzás oldalvonással jelezzük. A kézirat nagysága negyedív.

2. Munkánk fejezetekre oszlik (pl. A verselés fejlődése, a dráma fejlődése). A fejezeteket fölosztjuk korszakokra, még pedig évszázadokra (A középkor összefoglaló módon 1535-ig, a XVI. század, XVII. század, XVIII. sz., XIX. sz., XX. sz.) A korszakokat fölosztjuk szakaszokra s a szakaszokat ellátjuk címmel (pl. A történeti tragédia, A történeti vígjáték, A népszínmű). Kisebb fejezetekben a szakaszbeosztás elmarad. Ezekben a korszakokon belül csak bekezdések lesznek.

3. A bibliográfia a kisebb fejezetekben a korszakok végére, a nagyobb fejezetekben a szakaszok végére jön. Természetesen csak azok a munkák sorolandók föl, még pedig időrendben, melyek lényegesen előbbre vitték a kérdést.

4. Világosan, egyszerűen, lehetőleg rövid mondatokban írunk. A főszövegben csak a legfontosabb dolgokat emeljük ki s mellőzzük a név, cím és adathalmazást. Annál nagyobb gonddal mutatunk rá a betöltendő hézagokra s még ezután megoldandó kérdésekre. A főszöveget nem tarkítjuk semmiféle szövegidézettel vagy írókra és forrásokra való hivatkozással. A lap alján sehol sem alkalmazunk jegyzeteket. Írói életrajzokat csak nagyon vázlatosan adunk és csak ott, ahol ez elkerülhetetlen (pl. tudománytörténeti fejezetekben: a születési és halálozási év és hely, polgári állás). Történeti áttekintésünket az 1920. évvel zárjuk le: azaz teljes képet adunk a mai állapotokról is (legkiválóbb tudósok, legjobb könyvek, fontosabb folyóiratok.)

Ami különösen a negyedik kötetet illeti: ennek minden egyes fejezetében a fejezet elején foglaljon helyet röviden, hogy mi az illető tudomány tárgya, köre, mik a problémái; a külföldi irodalomban kik a legkorszerűsőbb szerzők és melyek a legmonumentálisabb munkák; a magyarországi latin irodalom mennyiben készítette elő az illető szaktudomány magyarnyelvű irodalmának útját; végül a magyarnyelvű szakirodalomnak kik a legkiválóbb szerzői és melyek a legfontosabb eredményei a múltban és a jelenben. Ezekben az egy-egy tudományágat felölelő fejezetekben elég, ha a repertórium csak egy helyen szerepel: a fejezet legvégén. A repertórium első bekezdésében időrendben felsorolandók az eddig megjelent legfontosabb magyarnyelvű szakmunkák, a második bekezdésében pedig a reájuk vonatkozó legfontosabb tanulmányok. Az 1848-ig megjelent szakmunkákra nézve kitűnő tájékozást nyújt Toldy Ferenc középiskolai irodalomtörténete: *A magyar nemzeti irodalom története a legrégebb időktől a jelenkorig rövid előadásban*. Negyedik kiadás. Budapest, 1878; továbbá Márki József kötete: *Szak- és betűrendes kalauz az összes magyar irodalom története s könyvészetében*. Budapest, 1878. Az utóbbi mű az 1878-as évek végéig felsorolja minden tudományágnak valamennyi nyomtatásban megjelent magyar nyelvű munkáját. Az ezután következő legfontosabb művekre vonatkozólag alapos tájékoztatást foglalnak magukban az egyes szakfolyóiratok.

5. Terünk korlátolt. Lesz olyan fejezet is, melynek terjedelme mindössze néhány nyomtatott oldal. Köteteink szedésmintája, mint a Hermann Paul-féle Grundriss der Germanischen Philologie. Azaz kiadós szedéssel dolgozunk: elég sok szedés fér egy oldalra. (Magyar könyvet véve alapúl, mint pl. a Beöthy—Badius-féle Képes Irodalomtörténet szedéstükre.)

6. Az iskolai helyesírást használjuk (tehát: harc, aki, amint, könnyel, királlyá, ritmus, génius). — Az idézőjelet és zárójelet lehetőleg kerüljük.

7. Egyszeri aláhúzás dűlt betűket jelent. Ezt csak a könyvek és értekezések címeinél alkalmazzuk. A folyóiratok címe vagy írók neve vagy egyéb szövegrész sohasem kap aláhúzást. Kettős, hármas vagy négyes aláhúzás: vastagított betűk. Csak szakaszok, évszázadok és fejezetek címei gyanánt.

8. Ha bibliográfiát adunk az első fölemlítésnél a pontos idézési forma ez:

Nagy János: *A magyar eposz története*. I. köt. 2. kiad. Bp. 1915. 265. l. — Kis Péter: *Kurucz énekek*. Száz. 1920. 72. l.

A következő fölemlítésnél már csak így jelölünk: Nagy János. I. 318. — Kis Péter. 73.

A bibliográfiában minden könyveim után gondolatjelet teszünk. A folyóiratoknál mindig az évjelzést idézzük s nem a kötetszámot.

9. Rövidítéseink a következők:

Ak. É. = Akadémiai Értesítő.

Ak. Érték. = Akadémiai Értekezések.

BB. = *Képes magyar irodalomtörténet*. Szerk. Beöthy Zsolt és Badiés Ferenc. I—II. köt. 3. kiad. Budapest. 1907.

Bp. = Budapest.

BP. Sz. = Budapesti Szemle.

E. Ph. K. = Egyetemes Philologiai Közlöny.

Erd. = Erdélyi Múzeum.

Ethn. = Étnográfia.

évf. — évfolyam.

Figy. = Abafi: Figyelő.

Ir. = Irodalomtörténet.

Ir. K. = Irodalomtörténeti Közlemények.

kiad. = kiadás.

kk. ll. = és következő lapok.

köt. = kötet.

K. T. É. = A Kisfaludy Társaság Évlapjai.

l. = lap.

M. Ny. = Magyar Nyelv.

Nyr. = Magyar Nyelvőr.

Nytár. = Nyelvemléktár.

Petrik. = Petrik Géza: *Magyarország bibliográfiája*. 1812—1860. I—IV. köt. Budapest. 1888—1897.

Pintér. = Pintér Jenő: *A magyar irodalom története*. I—IV. köt. Budapest. 1909—1913.

R. M. K. = Szabó Károly és Hellebrant Árpád: *Régi magyar könyvtár*. I—IV. kötet. Budapest. 1879—1898.

R. M. K. T. = *Régi magyar költők tára*. Szilády Áron magyarázataival. I—VII. köt. Budapest. 1877—1912.

Száz. = Századok.

Szerk. = szerkesztette.

Szinnyei. = Szinnyei József: *Magyar írók élete és munkái*. I—XIV. kötet. Budapest. 1891—1914.

Toldy. = Toldy Ferenc: *A magyar nemzeti irodalom története a legrégibb időktől a jelenkorig rövid előadásban*. 4. kiadás. Budapest. 1878.

Példa: Toldy. 63. l. — Szinnyei. I. köt. 76. l. — BB. II. köt. 62. kk. ll. — Kis István: *A ballada*. Bp. 1915. 25. l. — Nagy János: *Zrinyi Miklós*. Ak. É. 1916. évf. 45. l.

10. A kéziratok beadásának határideje: 1921. december 31. — Beküldésük: Pintér Jenő szerkesztő címére: Budapest. I. Attila-utca 1.

*

A magyarság az utóbbi esztendőkből élet-halál harcot vívott. A külső

ellenség és a belső férgek egyaránt meg akarták örölni, de hiába volt minden erőfeszítésük. Az itt közreadott tudományos terv is lélekemelő jele annak, hogy nemzetünk fiaiban mekkora az életerő még azon osztály tagjai részéről is, melyet legjobban gyötört a forradalmi idők sok nyomorúsága. Az ilyen nemzet nem hanyatlik, ez a nemzet nem hull szét. Erőnk megvan, a jövő a mienk lesz. (P. J.)

Új hangok egy régi folyóiratban.

— Levél a szerkesztőhöz. —

Tisztelt Szerkesztő Úr! Tudom, hogy kényes helyzetbe sodrom ezzel a levéllel, de azért bízom benne, hogy helyet ad fölszólalásomnak. Nem tudom elviselni, hogy a tudomány nevében minden zagyvalékot meg-
etessenek velem, viszont a szerkesztő úr majd csak kiállja, ha a megismert igazság ellen ingerülten tusakodó szerkesztők és tudósjelöltek kiátkozzák az Irodalomtörténetet. Az Egyetemes Philologiai Közlönyhöz is elértek végre a Nyugat hullámai... Bessenyei György *paraszti esze* — olvassuk Eckhardt Sándor Eötvös-kollégiumi tanár meglehetősen zavaros cikkében — nem tudott a logikus rendszernek végső következtetésébe bele-nyugodni. Mi bele tudnánk ebbe nyugodni, csak az nem megy a fejünkbe, hogy miért kellett a nagytanultságú, tekintélyes földbirtokos-nemesurat leparasztozni. Az egyik helyen azt olvassuk ugyan róla, hogy ő a fölvilágosodás nagy magyar gondolkodója, de a másik helyen már lesajnálva jelenik meg, mint *becsületes parasztnemes*. A szerző vele mint a XVIII. századi felvilágosodás «produktumával» foglalkozik s kutatja, hogy a francia gondolat milyen formában jelentkezik «egy *alapjában véve műveletlen*, de *becsületes*, tanulni és tudni vágyó józan alföldi magyarban». . . Kérdezem: kell-e így írni, szabad-e így írni Bessenyei Györgyről? Hiszen szép az, ha az ember fölényes, de ha nincsen igazsága, s csacska fecsegés és kiáltó igazságtalanság az, amit Bessenyei Györgyről mond, akkor mégis csak ott kellene lenni a szerkesztő ceruzájának. Szegény magyar úttörők! De még szegényebb magyar történeti szellem! Ha a Nyugat ír így, készséggel nyugtázzuk érdemeit, mert ott az lenne gyanús, ha Bessenyei Györgyöt nem neveznék paraszti eszűnek és alapjában véve műveletlen alföldi magyarnak; — de az Egyetemes Philologiai Közlöny! ? ahol mégis csak van szerkesztő s ahol kellene, hogy aggodalmas gond legyen arra, hogy a kifejezéseikben esetlenül esetlő-botló, történeti érzék nélkül vergődő munkatársak némi felnöttek-oktatásában részesíttessenek. — Ugyanebben a számban egy másik tehetséges kezdő, Kerényi Károly budapesti főgimnáziumi tanár, buzgón «naiv»-ozza azt a filozófust, akivel szemben az ilyen fiatal embernek mégis csak illedelmesebb hangon illenék magát kifejeznie. — Azt is látom, hogy Hankiss János debreczeni tanár hatalmas munkájának ismertetése hátra van dobva az apró betűkkel szedett «Beküldött könyvek» rovatába: elég-tételünkre szolgálhat azonban, hogy Eckhardt Sándor hasonló munkájának

még külföldi kritikáiról is önálló cikket kapunk ebben az emlékezetes számban. — Hazafias örömmel olvastam Babits Mihály Dante-fordításának magasztaló bírálását Zambra Alajos budapesti tanár tollából. Igaz, hogy egy jó költői érzékű s az olasz nyelvben alaposan jártas kritikus a Magyar Középiskola legutóbbi füzetében kimutatta, hogy ez a fordítás bágyadt és szomorú elerőtlenedés a Pokol-hoz mérve, de Zambra Alajos dicshimnuszából megtudjuk, hogy milyen hálával tartozunk a Nyugat szerkesztőjének ezért a kötetéért. Egy-egy részletet is közöl ez a recenzens, hogy kimutassa, mennyire leverte Babits Mihály Szász Károlyt. Elolvastuk a két részletet s megállapítottunk két dolgot: először, hogy a Babits-részlet elég gyöngöe rímelgetés; másodsor, hogy akinek olyan gyöngöe költői ízelő képessége van, mint Zambra Alajosnak, az ne foglalkozzék irodalomtörténettel és kritikával, hanem térjen valami hasznosabb mesterségre. — Benedek Marcell zsurnalisztafércelménye is kellő méltatásban részesül: néhány megrovó kijelentés mellett sok bocsánatkérés és udvarias bók. — Kérjük ezek után az Egyetemes Philologiai Közlöny szerkesztőségét, hogy a jövőben még fokozottabb figyelemben és elismerésben méltóztassék részesíteni a Huszadik Század és Nyugat írói körének munkásságát. Más tudományos folyóirat úgy sem foglalkozik e jeles férfakkal: hadd tudjunk legalább róluk valami jót az Egyetemes Philologiai Közlönyből. Legalább ők is megnyugvással állapíthatják meg, hogy mégis csak van Magyarországon egy akadémiai jellegű közlöny, mely nem olyan elfogult nacionalista, mint a többi. — Kiváló tisztelettel: —sz —ó.

A La Fontaine-Társaságról.

Nem tudom megérteni, miért adták ennek a társaságnak a La Fontaine nevet? Vajjon le akarják fordítani az egész La Fontaine-t? Ehhez még nem kell idegen cégér. Vagy La Fontaine-kultuszt akarnak teremteni Magyarországon, mikor hazánknak csak kétharmada ment veszendőbe? Vagy nagy költőink nevei annyira elkoptak már, hogy a szomszédba kell mennünk keresztnévért, ha egy új társaságunk születik? Tudtunkkal még mindig volna néhány jó klasszikus magyar írónk, kiknek neve még semmiféle társaságot nem jelöl nálunk. Vajjon nem jobban teszik-e az alapító műfordítók, ha a világ egyik legnagyobb műfordítójának, a mi Arany Jánosunknak neve köré gyűlnek s méltó iskolát alakítanak ki a Mester lobogója alatt? Lehet, hogy úgy gondolták, hogy egy idegen név sokat tehet, a haragos külföldnek tetszik ez s mivel ellenségeink embertelen halálra ítélték bennünket, nosza, álljon elő néhány magyar író, emelkedjenek túl minden emberi gyűlölségen s szívük minden irodalomért lobogó lángjánál mutassák meg az álmélkodó világnak, hogy a letiport magyarság szívébe még egy La Fontaine is elfér egész társaságával egyetemben! Csakugyan nagylelkűség tőlünk, hogy tulajdon íróink nevét sutba dobjuk egy idegen költőért, de sajnos, nem lesz foganatja. Hiszen ez a mi orszá-

gunk a majmolásig bolondja volt már mindennek, ami idegen. Előkelő színházainkban hónapokon át tapsoltak olyan francia fércműveknek, melyek valami párisi külváros recsegő bódéjában, olcsó ripacsok alakításában már a harmadik este leesorultak a műsorról; a germánománia, gallománia, angломánia századok óta tart s ugyan mit kaptunk érte a nagy leszámolásakor? Ha a háború végén Franciaország egyik számottevő irodalomtörténeti írója azt tudta írni egyik magyar kollégájának, hogy szép, szép, de hát a háború mást mond s ezután neki is meg kell válogatnia a barátjait, akkor egy kis La Fontaine-játékkal nem melegítjük fel azokat a szíveket. Ma minden győztes országnak fejébe szállt a mámor. Mind nacionalista. Az angol, a francia angolabb, franciább, mint valaha, az irodalomban is stratégiai szempontból sujt vagy emel, csak mi, magyarok fonunk babért egy francia mesélő fejére.

S még, ha telnék rá, még ha itthon, az irodalomban csak a felét is megtettük volna kötelességünknek! De azt látjuk, hogy míg külföldi írók nevei hazájukat megszegyenyítő glóriával ragyognak, lassanként pusztulásnak indul minden, ami magyar. S ennek jórészt íróink báránytürelme az oka. Javarészüik délelőtt hivatalba jár, délután a kenyerét keresi s éjjel ír. A kezdők, a jövő emberei, kiadók után futkosnak, elkedvetlenednek, műfordítókká szürkülnek, mert a kiadók, üzleti szempontból, külföldi művek egész garmadáját lapátolják a nagyközönség elé. Ezek a fáradt emberek nem ismerik egymást, nem érdeklődnek egymás munkái iránt, nincs meg bennük az összetartás, a közösség érzése. Csupa szétszóródó, nem egy göcponthba futó tevékenységet fejtenek ki. Aztán egyszer csak eszükbe jut, hogy egyedül mégis csak meddő munkát folytatnak, néhányan — különben jőnevű, sőt elsőrangú tudósok — összeállnak s mintha nyomtalanul szállt volna el fölöttük az idő, a nagy nemzeti vergődés korában megalapítják a — La Fontaine-Társaságot!

Hát idegen kultusz helyett nem az volna-e ma minden magyar író kötelessége, hogy szellemi kapcsolatot teremtsen társaival s megolvassza a magyar társadalom fagyos közönyét? Ha a háború élet-halál kérdése volt, úgy irodalmunk sorsa is az. Az irodalom lezülése végzetes válságok jele s nagyon sok szellemi baj megszűnnék, ha többet tennének az irodalomért. Ha a nemzetet valami katasztrófa éri, ne mindig a közvetlen okot keressük, mely maga is okozat lehet, sőt az okok és okozatok egész láncolatát takarhatja, hanem kutassunk mélyebben, a gyökérig s meg fogjuk találni a katasztrófa okát: a beteg magyar irodalmat. Nincs ötven magyar írónk, kik megalázkodást, félelmet félredobva, a nemzet fülébe harsogják ezt, kik keresztül tudnák magukat enni a százados vällvonások, a betanult leckeként ismétlődő kifogások és gáncsvetések kásahegyén s fölemelnék dörgedelmes szavukat a nemzetgyűlés előtt, jobban és erősebben, mint valaha, a veszendő magyar irodalom, tehát a veszendő magyarság érdekében? Ma, 'mikor annyi párt lamentál és boldogul, csak az irodalomnak

nincs pártja? Nem szebb volna-e egy ilyen pártot szervezni a La Fontaine-Társaság helyett?

Fájdalmas mosoly gyűlt arcunkra, mikor La Fontaine dicsőítését hallottuk Magyarországon. Kedveskedés egy könyörtelen idegennek, aki süket; de öntudatlan tördőfés nekünk, akik nagyon is jól hallunk. Nem! A nagylelkűséget csak gyakorolja más; a humanizmus kora lejárt, ma már csak élet-halálharc van. Semmit sem fejlődünk érzésben, nemességben, ezt megmutatta a világháború. A győzelmes nemzet ma is ókori cinizmussal öli a másikat, ha a tulajdon gloirejáról van szó. Nincs itt helye semmiféle koldúslelkű lovagiasságnak. Minket csak egy menthet meg, a történeti igazság, de még az is elveszít, ha nemzeti kincseinkről megfélemezünk s idegen bálványok előtt énekelünk. Ezt üzenjük a La Fontaine-Társaságnak.

(—ó —ó.)

Berzsenyi estéje.

Hatvany Lajosnak, az irodalmi bárónak, iskolája van. Nem a szépernök hátúlgombolós öltözetű táborára értendő ez a meghatározás, — azoknak a Hatvany-ház inkább reális, mint szellemi tápintézet volt; Hatvany Lajosnak, az irodalomtörténetírónak, van iskolája. Tudnivaló, hogy a Nyugat Mecenása megdöntötte az irodalmi életrajznak eddigi divatját, mert ünneplést érdemlő találékonysággal rájött arra, hogy a Pesti Napló előkelő kultúrájú és nemes kultúrfajú közönségét csöppet sem érdekli egy író Gyulai-Pálos vagy Dilthey-féle egységes képe: az csak «a pikáns részletek finom mozaikjából» alkothat magának igazi és hű képet. «Mert ha a költő hallgat valamiről, hát a kritikának jogában áll kérdeznie: miért hallgat? Jól tette-e, hogy hallgat? Volt-e joga erre a hallgatásra?» A *Feleségek felesége* végtelen szószátyárkodásából ki nem tanulta meg, hogy csak egy probléma van Petőfi körül: Tila Anikó szerepe, hogy Petőfi csak egyszer volt igazán genie, amikor a költői cigányleányt megkívánta. Nos ez az új és nagyszerű irodalomtörténeti felfogás teremtett iskolát: a pensum ott van a Nyugat április 1-i számában, írta Deák Gyula, címe: *Berzsenyi estéje*. És milyen szegyenkezés szülhette ezt a pensumot! Lám, elédig egy életíró sem «oldotta meg» azt a kérdést, hogy milyen viszony volt Berzsenyi és felesége között, mert azt a ma embere el nem hiheti, hogy nyugodt, boldog, otthon szerető képesség is van. Hatvany iskolája láttatlanban is tudja, hogy Berzsenyi megcsalta a feleségét és mosolyogva mutat a legelső nőre, aki Berzsenyiék kúriáján megfordult: íme ez az, Dukai Takács Judit az, akivel megcsalta. De Berzsenyi öreg és beteges volt már akkor... se baj! Annál perverzebb, tehát «költőileg érdekesebb» Hatvanyéknak «az eset». A Hatvany-féle irodalmi felfogásnak azonban ez csak az egyik oldala: lám Petőfi mennyivel nagyobb lett volna, ha ez a «cselédromantikába illő» Szendrey Julia be nem hiálózza, ha Prielle Kornélia helyén egy igazi asszony került volna elébe, ha — így kell kiegészítenem — akkor még nem lett volna a múzsai ihletésre egyedül alkalmas race-nő

egy bizonyos városnegyedbe különítve. Berzsenyinek is ez a tragédiája: Takács Juditban semmi hiszterikus asszonyiség, semmi nőstényi kötelességtudás, — pedig miket írhatott volna Berzsenyi, ha egy ilyen «frissítette volna fel az érzékeit!»... Érted olvasóm ezt a nemes tanulságot és türod ezt ma is, az Úrnak 1921. esztendejében?

(a)

Pósa-gyalázás.

Ideje volna már véglegesen letörni azokat az öblöstorkú, bugyborékoló szövirágokat, amelyekkel az új nagy emberek cikkekben, versekben, regényekben tulajdonképpen a nyugatos irány beléndek-magvait vetégetik. De mit is várhat az ember a Pálfordulások e nagy mestereitől? Az égető vörös vihar elült, a nemzet alig tudott még felocsudni aléltságából. Fürge lábak bütykeiket azokban a táncokban szerezték, amiknek eszeveszett keringéseit a körül a boszorkánykonyha körül roppták fáradhatlanul, amelyről méregeleséget osztogattak a magyarságnak.

Mi sohasem leszünk a megtérő vezeklők ellenségei, de annyit már elvárhatunk, hogy a bűnbánat őszinte legyen s az újonnan felvett köpenyben külső szemforgatások mellett a pusztító bálványok imádását legalább ne terjesszék, ha titokban most is azoknak hódolnak. Abba a különbségbe pedig semmiképpen nem egyezünk bele, hogy azt a rémuralmat, amit oly sok szerencsével folytattak elődeik az irodalom és a közélet terén, a hasonló siker és a nemzetrontás teljes reményében ők újra kezdjék külsőleg jól felcélgeezett aknamunkával.

Pedig újra ez folyik az irodalom berkeiben s a közélet sok-sok águ szövvényei között. Abban a törhetetlen meggyőződésben vagyunk, hogy ez az irányzat a legnagyobb veszedelmekbe sodor mindnyájunkat. Kötelességünk tehát felvenni ellenük a harcot, annyival is inkább, mert ezek a saját maguktól kinevezett nemzeti hősök szanaszét elhelyezkedve az újhódás irodalmi és politikai küzdőterein az üres nagyhangúság dobjával és túlkeivel iparkodnak mindenki nyakára nőni s épen abban a fertőben tartani bennünket, amiből most is alig bírunk kilábolni.

Nem a vesztett háború a mi bajaink legfőbb forrása. A magyar társadalom pusztulása, elzüllése, a nemzeti irodalom ellen folytatott állandó irtás ölte meg erkölcsünket, nemzeti öntudatunkat. Először gazdaságilag buktunk meg. A velünk együtt nem érző idegen bevándorolt tömeg villámgyorsan foglalta le magának előbb kereskedésünket, iparunkat, majd rátette kezét a hazai földre. Evvel összefüggésben van közép- és iparososztályunk fokozatos pusztulása. Gyenge próbálkozások folytak arra vonatkozólag, hogy a földbirtokreformmal megmentse a magyar társadalmat, de hogy lehetett volna ennek sikere, mikor természetes következményképpen a sajtó és irodalom, majd a művészet is az idegenek korlátlan birtokába került. Hogy is tudott volna a mi kiuzsorázott társadalmunk e bankos

alapon szervezett irodalmi előretörekvésüknek gátat vetni? Nemcsak a zse-
bünkre, ingó, ingatlan értékeinkre, hanem a lelkünkre is ráfeküdtek. Rosz-
szababbul jártunk, mint a lengyelek. Kifosztották a középosztályt, amelynek
egyik halhatatlan érdeme, hogy önerejéből megteremtette azt a fényes ma-
gyar kultúrát, amely örök dicsőségünk marad. Züllésével már az irodalmat
se volt képes támogatni, még azokban a szegény keretekben sem, amint
azelőtt tehette. Korlátlanul garázdálkodott tehát az az irányzat, amely
társadalmunk osztályait alávaló módon rágalmazta, befeketítette, egymás
ellen uszította, a maga dicsőítésében kéjelegve dőzsölt. A haladás jelsza-
vával letörölte a magyar irodalom nemzeti, tündöklő sajátosságait; hiszen
ezek tolmácsolásában úgy is elakadt volna gyűlölködő szava. A Nyugatot,
a nagy kultúrákat emlegette, pedig pesti volt az érzéseiben, romlott er-
kölcseiben a magyar felfogással teljes ellentétben álló világnézetével. Rá-
adásul a maga romlott könyvelői, kávéházi s még alantasabb társalgási
nyelvét vitte irodalmába. Kicsibe mult, hogy e tobzódásai közben egy új
zsidó zsargont nem teremtett nyelvünkől, amire különben törekedett is,
amint főemberük, Hatvany Deutch Lajos kijelentéseiből látszik. A magyar
nyelv szerinte esetlen, «puha, színes keleti keverék kell hozzá, hogy lírai-
lag kiélhetőbb legyen!» Természetesen, hogy biztosabb legyen sikere, dics-
keresztények fogdosására is ráadta a fejét. Ilyenek is akadtak, egy úgy-
nevezett esztétikus, aki a magyarság egyik legrégebbi lapját tömte tele
ilyen irodalmi termékekkel és bolsevik képekkel, bőgő kifakadásokkal,
megrendelt kommunistáizű előadásával, hogy aztán egy hirtelen fordul-
lattal keresztény-nemzetivé mázolja magát. De legnagyobb ütökártyájuk
mégis a korcs-ösmagyar Ady Endre volt. Ez a különben tehetséges költő,
akinek azonban károsan kifejlődtek utánzó ösztönei, valahogy Párisba
tévedt s a nyugati kultúrából a zöldeslángú abszintes költészet ragadta
meg egész valóját, hogy hazatérve a nyugatosok között keresse a dicsőség
koszorúját. Sikerült is teljes tetszésüket megnyernie. A viharos tetszés
akkor vált tajtékozás ordítássá, mikor egyik kötetét a Pallas kiadta. A
kötetben többek között Bródy Sándorról kisütötte, hogy oly tüneményes
magyar dolgokat írt, amelyeknek igazi nagyságát maga se vette észre. A
magyarság szerinte — milyen költői ez! — «cadaver» s a galileisták vérével
kell megszentelni, «átömlesztetni». Hát így szóban hiszen nagyon tetsz-
hetett ez a galileistáknak, de a valóságban bizonyosan szerényen tiltakoz-
tak volna e vérvesztesség ellen. Ezek után csak természetes, hogy Jászi
Oszkárnak is verseket «küldött»; *öt testvérének, vezérének vallotta*. Csak
így következhetett, hogy koporsójánál Kunfi Zsigmond szavalt s hogy
Jókai Mór mellé a nemzet hőse gyanánt temették.

Mi nem szívesen idézzük fel sírjából Ady Endrét, de kénytelenek
vagyunk vele, mikor ennek az összeverődött csapatnak egy másik tanít-
ványa, most nemzeti-keresztény irányzatot szenvelgő apostola, kiáll vele
a köz piacára és a közelmúlt egyetlen művészi értékének «Ady Endre
munkáit» kiáltja ki. Ha evvel megelégszik, talán még ezt is elnyeljük,

hanem mikor Pósa Lajos költészetében járatlanságot tanúsítva, handa-bandázva ennek ront, azt már csakugyan nem lehet szó nélkül hagyni.

Először is kérjük Szabó Dezsőtől, hogy egyeztetheti össze állítólagos keresztény irányával, hogy Ady költészetét korunknak, vagy egyáltalán a magyarságnak követendő fényes példaképen odaállítsa? Egyúttal kérdezzük, miért okoz az neki fájdalmat, ha a legújabban megjelent három Pósa-könyv — özvegye kiadásában — ragyogó, ősmagyar tulajdonságaival szokatlanul fényes fogadtatásra talált még Amerikában is? Fáj az Szabó Dezsőnek, ha társadalmunk oszlopos tagjai, köztük maga a kormányzó is, úgy találták, hogy Pósa Lajos költészetére, példaadására manapság különösen szükség van.

Sehogyse tartom magam Szabó Dezső csálhatatlan prófétaságához, nem jövendölöm és nem állítom, hogy Pósa a legnagyobb költője a korának. Az ilyen értékelésre a kortársak sémmiképen se illetékesek. De meddő dolog is. Egyik költő egy, a másik más téren alkot kiváló munkát. De fel kell újitanom egynehány igazságot. Mikor Pósa Lajos Budapestre költözött, itt az új magyar irodalom bajnokai így akartak a magyar gyermekeknek zengeni: «Aztán nézzétek a Marczit, Hogyan vág ő furcsa *arczit*. Ha egy idegen ur bejön, Ugy néz reá, mint egy *mejöm!*» Pósa Lajos e mérgezésnek egy csapásra útját vágta. Megteremtette a gyermekköltészet nyelvét a szórványos népi gyermekversek, a hagyomány és a népmesék nyomán. Evvel örökre maradandót és nagyot alkotott mint nyelvművész is. Enemű versei oly üdék, tele érzéssel, kedéllyel, amilyenek csak oly szüziesen szemérmes, érintetlen lélektől telnek ki, amilyen Pósa Lajos volt. A költészet varázsa pedig egyformán ragad meg mindenkit, nagyok, kicsinyek egyformán gyönyörködtek és gyönyörködni fognak az ő gyermekverseiben is. Így tanított észrevétlenül Isten, haza, az ősök, a magyar hagyományok tiszteletére.

Csakhogy ez egyik része az ő negyven éves költői pályafutásának. Nagy hazafias versei a napilapokban eseményszámba mentek, vörssorai szálló igékként repültek szét az országban. Megírta az *Apró történeteket*, ezeket a kicsi, de művészileg kidolgozott mélyérzelmű költeményeket, amelyekkel rávilágított egynehány sorban az élet nagy tragédiáira. *Édes anyám* kötete valóságos bibliája lett kicsinyeknek, nagyoknak. Több, mint négyszáz dala a nép ajkán él, azt hiszem élni is fog, míg magyar ember lesz e földön. A bánatos ősznek azok a termékei, amelyeket még maga gyűjtött össze *Este van már* című kötetében, amelyek elszórva megjelentek ugyan, de kötetben még nem láthattak napvilágot, olyan hamvas gyümölcsei a magyar költészetnek, amelyeket csak mély megindulással lehet olvasni.

Persze divat volt Pósa Lajost csak csilingelő gyermekversírónak tünteti fel, aminek igazságtalansága nyilvánvaló, mert itt is nagy költő volt, egyetlen a maga nemében. Ennek a törekvésnek tulajdonítható, hogy nagyoknak irt verseiből életében nagyon kevés jelenhetett meg kötetben.

Pósa Lajos példaadásával, életével, munkáival őrállója volt a magyar nemzeti költészetnek, *Ha költő vagy...* és egyéb verseiben nyíltan hadat üzent már évtizedekkel ezelőtt a nemzetietlen iránynak, így akadályozták meg kötetei megjelenését, ha már gyermekverseit nem ölheték meg, legalább költészetét «túrós csuszának» mondták. De ez nem Pósa Lajos gyalázata. Pósa Lajos mint ember is magasan kivált kortársai közül nemes önzetlenségével, szemérmes nagy magyar lelkével. Róla mondotta Herman Ottó, a nagy magyar tudós: «Egy ember van, akiért tűzbe merném tenni kezemet és ez Pósa Lajos!»

Nemzeti irodalmunk megújhodása nem az ellene rikácsolók, de Pósa Lajos szellemében indulhat meg.

GYÖNGYÖSY LÁSZLÓ.

Forradalom és irodalom.

Az októberi forradalom után a «Magyar Nemzeti Tanács» testületileg üdvözölte Ady Endrét, elismerését és hódolatát fejezve ki a költő előtt, aki — szerintük — egész irodalmi működésével harcosa és előkészítője volt annak a politikai és társadalmi világnézetnek, mely az 1918 október 31-iki forradalomban uralomra jutott.

Aki igyekszik történelmi távlatból nézni az irodalom fejlődését, meg kell, hogy álljon ennél a ténynél. Hogyan, hát voltak nekünk forradalmi költőink? — kérdezték bizonyára sokan, akik esztéta lélekkel csupán a *l'art pour l'art* gyönyörűségét élvezték és pusztán a stílus megújhodását látták az új magyar irodalomban. Hát volt nekünk is forradalomelőtti irodalmunk, mint a franciáknál az enciklopedisták, Voltaire és Rousseau, a németeknél a Vormärz és ahogy a XVIII. század végén francia hatásra nálunk is fölléptek «forradalmi költők»?

Abszolút *l'art pour l'art* művészet tulajdonképen nincs is és nincsen pusztán formális esztétikai szempontokon nyugvó kritika sem. Az abszolút *l'art pour l'art* és az abszolút iránymű két ideális véglete között helyeződik el a műalkotások skálája. A művészet oly szervesen összefügg az emberi élet problémáival, az ember kultúrájával, gondolkozásával, életfelfogásával, erkölcsi és társadalompolitikai világnézetével, hogy olyan *l'art pour l'art* művészet, amely bezárkózik az esztétikum falai közé és csupán a maga művészi ideáljának megvalósításán dolgozik, az élettel szemben való minden állásfoglalástól menten: ilyen művészet nem képzelhető el. Hogy mégis volt úgynevezett *l'art pour l'art* («*parnassien*») művészet, az nem dönti meg ezt az igazságot: ez a látszólagos *l'art pour l'art* maga is állásfoglalás és hitvallás volt, egy társadalmilag és politikailag stagnáló átmeneti korszak dekadens, tetterőtlen világnézetének megnyilatkozása, mely az élet ideálját az önmagába forduló intellektualizmusban és az élmények szép játékában látta.

A forradalmi szocializmus szépirodalmi szálai a naturalizmusba nyúl-

nak vissza (innen a hűves harc, külföldön és nálunk, a naturalizmus «esztétikai» jogosultsága körül). Zola határozottan szocialista világnézetű író. (Ezért kapták föl annyira a magyar kiadók és ezért nem szólalhatott meg magyarul a «reakciós» és konzervatív Bourget.) Maga Ady Endre mondotta Zoláról, hogy «a haladó világ nagy kerekének egyik küllője ő». (*A zsidóságról*. Nagyvárad, 1919. 39 l.). Jellemző a radikális áramlatba belesodródó Adyra, hogy nem látta meg Zolában az író-t és csak a haladás küllőjét értékelte benne.

Szakítsunk ki egy idézetet a *Germinál*ból (1885), amely részlet élesen rávilágít, milyen társadalmi pártállást foglal el Zola:

«A véres forradalomnak, mely talán e század legutolsó napjaiban be fog következni, előre vetett árnyéka volt e látomány. Igen, be fog következni az az idő, amikor a felbőszült, fejevesztett nép végig fog rohanni az úton, gázolni fog a gazdagok vérében, labdázik fejökkel és az elzárt szekrényekből elővonszolja az elrejtett aranyat. Az asszonyok üvöltönek, s a férfiak villogtatják késüket, készen a gyilkolásra bármikor... söpredék, mérges lehellet lesz... mely végig fogja seperi a világot s bárbar hatalma alá gyűr mindent! Föllobognak a gyújtogatás lángjai... nem lesz többé egy fillérnyi vagyon sem, vagy a legcsekélyebb cím, mely társadalmi helyzetet jelent, amíg csak egy napon újjá nem alakul az egész világ». (Adorján Sándor ford., *Klasszikus Regénytár*, 339 l.)

Ime, így harangoz be Zola az oroszországi bolsevizmusnak. Ami 1885-ben ártatlan és burkolt irodalmi tendencia volt, a világháború idején történeti megvalósulása lett egy világnézeti programnak.

A «forradalmi» tendenciát Ady Endre költészetében az irodalomtörténet lesz hivatva részletesen föl kutatni és kifejteni. Alig esett még erről komoly szó. Semmiesetre sem érthetünk egyet azzal a cikkíróval, aki azt írta az 1911-es Jövendőben *Ady forradalmi költészetéről*, hogy «a tőkés társadalmi az, amely Ady Endrét támadja és becsmerli», mert «az újkor szocializmusának jegyében milliók nyomorát, keservét és vágyát egy walesi bárd vakmerőségével meri világgá kiáltani». Hiszen éppen a világvárosi és kozmopolita nagytőke állott Ady mellé, szemben a konzervatív magyar vidék agrár- és lateiner-érdekeltségű társadalmával.

Horváth János rámutatott már (*Forradalom után*), hogy a Nyugat, mint a politikai radikalizmus irodalmi szövetségese kezdte pályafutását és annyira uralkodó volt benne a politikai célzat — a «politikai forradalmosdi játék», — hogy még az irodalmi őseiket is (Csokonai, Petőfi) szinte kizárólag politikai szolidaritás alapján kiáltották ki. Tovább mehetünk: a saját költészetükben is elsősorban a politikumot becsülték. Az Ady mellett üvöltő csahosok nem érezték ki Ady hangjából a magyar fájdalomnak tragikus keservét, a lejtőn lefelé rohanó magyarság meghasonlott, önkínzó lelkét, a pogányul lázadó, nacionalista költő jeremiádjait, aki a pusztulást énekelte a végtromlás előtt.

Ady belesodródott a radikalizmus forradalmának hullámába, de mind-

végig megmaradt nacionalistának és utolsó mondásával is *megtagadta* politikai impresszióit: Ez nem az én forradalmam!

Itt most csupán egy pár megnyilatkozásra akarunk emlékeztetni, amelyek a maguk idején konzervatív körökben föltűrést nem keltve hangzot- tak el, pedig — most utólag visszaeszmélve rájuk — jól jellemzik a leg- utóbbi tizenöt év modern irodalmának esztétikai és politikai egybeforrott- ságát. Kaffka Margit, aki testestül-lelkestül a modern irodalom világnéze- tének szolgálatában állott, az *Állomások* című korrajz-regényében (1917) állandóan úgy szerepelteti Kürthy Bálint név alatt Ady Endrét, mint «for- radalmi» lírikust, akinek «tradícióellenes túlzó iránya» az eljövendő «nagy világkatasztrófának» előhírnöke Magyarországon (2. kiad. 179 l.). A *Mária éveiben* (1913) egy helyütt modern verseket olvas föl egy fiatal tanár. Kaffka Margit így jellemezteti vele a modern irodalmat:

«Nézze, itt egy vers . . . Ez semmi, úgy-e, ki gondol itt komoly ügyre. De sohse olvastuk így mondva, ilyen furcsán! — Végre is elfogadjuk és a többit is . . . és egyszer, tíz év múlva tán ezek a megdolgozott lelkek majd termőföldje lesznek a politikai vagy társadalmi forradalomnak — hozzászoktak a meglepetésekhez; tudnak új szépségeket látni valami nagy *elmozdulásban* például; — mondjuk egy elképzelhetetlen demokráciában vagy tradíciótlan szabadosságokban, ahogy mi még nem tudjuk . . .» (132 l.)
Ime az októberi forradalom a magyar irodalomban.

Ady Endre, a maga túlzásokra hajló őszinteségével és a súlykot messze elhajító temperamentumával már 1910-ben megmondotta, minden eszté- tikai burkolás nélkül, hogy mit akar a verseivel. Mikor összegyűjtötte és kötetben kiadta Petőfi «forradalmi» verseit (Budapest, Deutsch Zs. kiad.) — szomorú, hogy a «nacionalista», természetrajongó, végtelen érzelemskálájú Petőfit csak ebben a *Petőfi nem alkuszik*-pózban látták redivivusnak, — írt hozzá egy előszót, melynek számos kijelentése *akkor* büntetőtörvény- könyvbe ütköző cselekedet volt. Persze senkisémet vette komolyan az esztéta «forradalmárt». Rendkívül tanulságos és aktuális ma ez a *Piros és fekete* című «előljáró írás». «*Forradalmat* csinálunk Magyarországon — mondja Ady ebben a politikai vádiratában — és pedig nem afféle «rim-forradal- mat», hanem a Petőfi szociális jövőbelátásának teljesülését, melyért ő (Ady) is «a változás, a megújulás, a forradalom áhítozói és harcosai» sorában küzd. Ugyanez a gondolat és program versben — elég nyersen kifejezve — így hangzik Ady Endrénél:

. . . Fialat Március, most nézz a szemünkbe
S ugy adj nekünk erőt, sugarat, hatalmat,
Amily híven hisszük ezt a forradalmat . . .

(*A márciusi naphoz*, 1911.)

Egyébként sem a l'art pour l'art szemével nézte Ady Endre az iro- dalmat. Erre vall, hogy például a Sienkievicz *Quo vadis*-ában nem lát

mást, mint «a pápaságnak s a lenyűgöző vallásszervezetnek panegyrikon-ját» (A zsidóságról. 34 l.).

Emberék, akiknek egész értelmi beállítottságát a konzervatív politika szabja meg, nem is tudták magukat soha beleolvasni az Ady érzéseinek világába. Az Ady körüli harc elsősorban a politikusok harca volt.

Más kérdés aztán, hogy mi a maradandó érték Ady költészetében: a forradalmi politikum-e, amelynek végső lelki rúgóit még tisztázni kell és amely még egymagában sem jöccime, sem akadály a művészi halhatatlanságnak, vagy pedig az arisztokratikusan esztéta és a tömegektől ma sem értett léleknek szimbolikus, irreális és stílusújító művészete. Annyi bizonyos, hogy egy politikai párt sem sajátíthatja ki magának az ő «új csodák»-kal tele világát.

(1919. január.)

ZOLNAI BÉLA.

Huss Richard válasza Heinrich Gusztávnak.

Folyóiratunk legutóbbi füzetének egyikében Heinrich Gusztáv bírálatot írt Huss Richárdnak A gótok háborús költészetét tárgyaló könyvéről. Erre a bírálatra Huss Richárd megjegyzi, hogy munkája hosszú, beható kutatások eredménye. Filológiai módszerét illetőleg nincs oka bármily tekintetben meghátrálnia, mert hasonló alapos metódussal dolgoznak kiváló német irodalomtörténészek. Aki súlyt helyez a szilárd tudományos alapra, az nem kárhoztatja eljárását. Adatainak pontosságáért és eredményeinek következetes levezetéséért jótáll mindenkivel szemben, aki könyvének nem elfogult bírálója. Akadémikusodni — úgymond H. R. — minden tudományos munkával szemben lehet, de legkevésbé sem helyes dolog, hogy Heinrich Gusztáv olyan modorban bírálta munkáját, amely igazán megütőközést válthat ki a komoly olvasó lelkéből.

† Greksa Kázmér.

(1864—1920.)

A ciszterci rendnek, a magyar tudománynak s a magyarságnak súlyos veszteségét jelenti Greksa Kázmérnak, a zágrábi egyetemen a magyar nyelv- és irodalom tanárának, korai és tragikus halála. Greksa Kázmér Pécssett 1864-ben született; 1880-ban a ciszterci rendbe lép. Felszentelése után tanárkodik Egerben, Székesfehérvárott és Pécssett. 1903-ban a zágrábi egyetemen a magyar nyelv- és irodalmi katedrára kerül. Tudományos foglalkozásán kívül fontos politikai szolgálatokkal is segíti a magyarság ügyét. 1918-ban a horvát elszakadás idején menekülni kénytelen az elfogatás elől. Sok izgalmas hánykódás után Budapestre jön s az itteni kolozsvári egyetemen folytatja működését. Itt fejezi be hirtelen halállal életét 1920-ban. Fontosabb művei: A Zrinyiász és viszonya Tasso-, Vergilius-, Homeros- és Istvánffyhoz. A székesfehérvári főgimn. 1889—1890. ért. Különnyomatban is ugyanott 1890. — XIII. Leó pápa költeményei. Fordítás.

Eger, 1894. — Homeros némely hasonlatának vándorlása. Irod. Közl. 1891. — XIII. Leó pápa és a közművelődés. Egri főgimn. 1892—1893. ért. — Néhány szó az előadóképesség fejlesztéséről. Ugyanott 1897—1908. — Néhány szó a szépirály fejlesztéséről. Pécsi főgimn. 1898/99. ért. — Az önképzőkörökről. U. ott 1899/1900. — A gondolatmenetről. U. ott 1901/02. — Az ötletes irályról. U. ott 1902/03. — Ezenkívül igen sok kisebb cikke, költeménye és műfordítása jelent meg a lapokban. Kéziratban maradtak: egy horvát-magyar szótár, horvát nyelvtan. Kéziratainak legnagyobb része Zágrábban maradt. Ezek tartalmáról, sorsáról semmit sem tudunk.

—s.

Elhunytak.

Farkas Pál (Wolfner Szigfrid) jogi doktor, volt munkapárti orsz. képviselő, a Petőfi-Társaság tagja (1878—1921). Mint a budapesti Egyetemi Kör elnöke egy ideig az Egyetemi Lapokat szerkesztette. Fiatalabb éveiben szociológiával foglalkozott s egy ideig a Huszadik Század gárdájához tartozott, majd többekkel megalapította a hazafias irányú Magyar Társadalomtudományi Egyesületet, amelynek főtitkára is volt. 1910-ben munkapárti programmal a szászvárosi kerület képviselőjévé választották. Szociológiai és történettudományi műveken kívül, melyek jobbára ügyes kompilációk, nagy szépirodalmi munkásságot is fejtett ki mind a novella- és regény-, mind a drámaírás terén. E nemű dolgozatai főleg az Új Időkben (1900-tól), Az Ujságban (1905—1908), a M. Figyelőben (1911-től) és a M.-Zsidó Almanachban jelentek meg. — Önálló szépirodalmi kötetei: *Olga* színmű, 1903; *Az imrefalvi leány*, 1904; *Meddő küzdelem*, 1905; *Bálványok*, színmű, 1907; *A renegát* 1907; *Egy önkéntes naplója*, 1910; *Doktor Hartmann*, 1911; *Az utolsó menüett*, 1911; *A varsányi csata*, 1912; *Egy kőrörvos följegyzései*, 1914; *A konventbiztos*, dráma, 1914 (Vojnich-díj); *Egy tanár jegyzetei*, 1917; *Az es-riadi rézbánya*, 1918; *Strigonius*, 1918.

Fülöp Áron nyug. könyvtárigazgató (1861—1920). Az udvarhelymegyei Felsőboldogfalván született. Több évi vidéki tanárkodás után 1896-ban a képviselőház könyvtárához került, melynek a koalíció uralomra jutásakor igazgatójává lett. Utolsó éveit Székelyudvarhelyt töltötte nyugalomban. Főleg mint epikus költő működött, Arany János nemes hagyományait ápolta. Főbb munkái: *Attila fiai. I. Ellák*. Budapest, 1885; *II. Aladár*. Szatmár, 1892; *III. Csaba*. Budapest, 1908. — *Debreceni Márton és a Kiővi Csata*. Tanulmány. Szatmár, 1887. — *Attila*. Eposz. Budapest, 1909.

Pulszky Polyxena, özv. Hampel Józsefné, a modern magyar nőnevelés egyik úttörője (1857—1921). Előbb édesatyja Pulszky Ferenc múzeumi igazgató, majd 1883—1913 férje Hampel József egyet. tanár és múzeumi osztályigazgató oldalán élénk részt vett mind a hazai, mind a külföldi szellemi élet mozgalmaiban. Mint író utirajzaival, archaológiai és műtörténeti cikkeivel aratott sikert. Több angol és olasz munkát is lefordított, részben Lubóczy Zs. álnéven.

G. P.

Új könyvek.

Elbeszélő kötetek.

Lakatos László: Pesti bábjáték. Elbeszélés. H. és é. n. 44 l. Genius kiadása.

Kosáryné-Réz Lola: Álom. Regény. Budapest, 1921. 224 l. Athenæum-kiadás.

Karácsonyi elbeszélések. A Zászlónk Diákkvt. 13. sz. Budapest, 1920. 60 l. Magyar Jövő kiadása.

Janeiro: Karcsi a mintadiák válogatott kalandjai. A Zászlónk Diákkvt. 14. sz. Budapest, 1921. 44 l. Magyar Jövő kiadása.

Drasche-Lázár Alfréd: Cicisbeo. Regény. Budapest, 1921. 216 l. Franklin-kiadás.

Benedek Elek: Édes anyaföldem Egy nép és egy ember története. Regény. II. köt. Budapest, 1920. 272 l. Pantheon-kiadás.

Nagy Samu: Plágium. Elbeszélések. Budapest, 1920. 70 l. Athenæum-kiadás.

Színdarabok.

Farkas Jenő: IV. Béla király. A második honfoglaló élete drámai képekben. Füstli Molnár Katalin két rajzával. Budapest, 1920. 150 l. Táltos-kiadás.

Tudományos munkák.

Gulyás József: Tompa és a nevelő oktatás. A Sárospataki Hírlap füzetei. 4. füz. Sárospatak, 1920. 38 l.

Révay Bódog: A hűtlen elhagyás. Házasságjogi tanulmány. Budapest, 1921. 194 l. Légrády-kiadás.

Fordítások.

Alice Hegan Rice: A káposztás telep. Amerikai regény. Ford. Hevesi Sándor. Budapest, 1920. 160 l. Athenæum-kiadás.

Avercsenko: Figurák. Regény. Ford. Roboz Andor. Budapest, 1921. 196 l. Athenæum-kiadás.

Henri Barbusse: A csoda és más elbeszélések. Ford. ifj. Bókay János és Salgó Ernő. Budapest, 1921. 112 l. Athenæum-kiadás.

Az ezeregy éjszaka könyve. Külön lenyomat tudományos körök és bibliophilek részére. H. és é. n. 1—11. füz. 160 l. Genius-kiadás.

A nagy Dekameron. Szerk. Hevesi Sándor. 1—5. szám. H. és é. n. 320 l. Genius-kiadás.

Dosztojevszkij: Sztjepancsikow és lakosai. Ford. Trócsányi Zoltán. Nagy írók. Nagy írások. Szerk. Bálint Lajos. I. sz. H. és é. n. 302 l. Genius-kiadás.

Lermontov : A démon. Napkeleti monda. Ford. Telekes Béla. H. és é. n. 54 l. Genius-kiadás.

R. L. Stevenson : A bűvös palack. Ford. Király György. H. és é. n. 60 l. Genius-kiadás.

Oscar Wilde : A readingi fegyház balladája. Ford. Tóth Árpád. Budapest, 1921. 30 l. Athenæum-kiadás.

Nansen Péter : Szent békesség. Regény. Ford. Telekes Béla. Budapest, 1921. 160 l. Athenæum-kiadás.

Daudet Alfonz : Ifjabb Fromont és idősb Risler. Ford. Wildner Ödön. Budapest, 1920. 336 l. Athenæum-kiadás.

Andersen : Összes mesék és történetek. Ford. Hevesi Sándor. H. és é. n. 362 l. Nagy írók, Nagy írások. Szerk. Bálint Lajos. 3. sz. Genius-kiadás.

Egyéb kiadványok.

A magyar államadóssági címletek nostrifikálása tárgyában megjelent rendeletek gyűjteménye. Bevezetéssel és magyarázattal ellátta Nádas László. Budapest, 1921. 80 l. Athenæum-kiadás.

Erős Vilmos : Az útlevíl és visum kellékei. Az összes külföldi államokba való utazás vezérfonala. Budapest, 1920. 36 l. Légrády-kiadás.

Társasági ügyek.

Jegyzőkönyv

a Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1920. évi december hó 4-én tartott választmányi üléséről.

Viszota Gyula elnöklete alatt jelen vannak : Pintér Jenő szerkesztő, Ágner Lajos pénztáros, Alszeghy Zsolt, Baros Gyula, Bán Aladár, Brisits Frigyes, Galamb Sándor, Horváth János, Husztiné Révhegyi Rózsi, Német Károly, Papp Ferenc, Sík Sándor és Zlinszky Aladár vál. tagok. Jegyző : Zolnai Béla.

1. Az elnök fölveti a kérdést, hogy miképen lehetne megoldani a szomorú anyagi körülmények között folyóiratunk ügyét. Ágner Lajos, Alszeghy Zsolt, Bán Aladár, Galamb Sándor, Pintér Jenő és Zolnai Béla hozzászólásai után a választmány elhatározza, hogy mindent el fog követni, hogy a kormány és a társadalom révén folyóiratunk 1921. évfolyama is megindulhasson.

2. Az előző hozzászólások folyamán fölmerült egy irodalmi matiné rendezésének terve. Ennek megvalósítására a választmány előkészítő bizottságot küld ki. A bizottság tagjai : Alszeghy Zsolt, Baros Gyula, Brisits Frigyes, Dittrich Vilmos, Galamb Sándor és Sík Sándor.

3. Az elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére Baros Gyulát és Alszeghy Zsoltot kéri föl.

Jegyzőkönyv

a Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1921. évi január 22-én tartott választmányi üléséről.

Dézi Lajos elnöklete alatt jelen vannak: Négyesy László alelnök, Viszota Gyula titkár, Pintér Jenő szerkesztő, Alszeghy Zsolt, Baros Gyula, Brisits Frigyes, Galamb Sándor, Kisparti János, Szinnyei Ferenc és Tolnai Vilmos vál. tagok

A titkár jelenti, hogy a vallás- közoktatásügyi minisztérium a Szabadoktatási tanács útján 12,000 K-t utalványozott ki folyóiratunk részére azzal a felhívással, hogy legalább egy olyan értekezés jelenjen meg a folyóiratban, amely a szabadoktatási céloknak megfelelően felhasználható legyen.

Több tárgy hiányában az elnök az ülést berekeszti, előbb a jegyzőkönyv hitelesítésére Alszeghy Zsoltot és Brisits Frigyest kérvén fel.

A választmányi ülést felolvasó-ülés előzte meg, amelyen Alszeghy Zsolt felolvasta tanulmányát Komjáthy Jenő költészetéről és néhány részletet mutatott be Vajda János kiadatlan szépprózai munkáiból.

Jegyzőkönyv

a Magyar Irodalomtörténeti Társaság 1921 február 12-én tartott választmányi üléséről.

Négyesy László elnöklete alatt jelen vannak: Dézi Lajos alelnök, Viszota Gyula titkár, Pintér Jenő szerkesztő, Ágner Lajos pénztáros, Alszeghy Zsolt, Baros Gyula, Bán Aladár, Morvay Győző, Sajó Sándor, Tolnai Vilmos vál. tagok.

1. A titkár jelenti, hogy a vallás- és közoktatásügyi minisztérium a folyó költségvetési évben olykép szándékozik a tudományos társaságokat segíyezni, hogy legalább 10 évben jelenjen meg folyóiratuk. A mult ülésen jelzett 12,000 koronán felül a folyó költségvetési évre 30,000 K segély kiutalása remélhető.

2. A titkár jelentése alapján rendes tagnak felvételnek: Sándor Pál tanár, Pápa, Horváth Endre tanár, Pápa, Faragó János igazgató. Pápa, Antal Dénes tanár, Pápa, Szerec Imre tanár, Keszthely, Gálík Katalin, Vezseny, Kutasy Mária tanár, Pápa, Kalocsai tanár, Pápa, dr. Ernyei István tanár, Hódmezővásárhely, dr. Szász Andor törv. jegyző, Budapest, Binder Richard, Budapest.

3. Ágner Lajos pénztáros jelentést tesz a pénztár állásáról.

4. Az elnök a jegyzőkönyv hitelesítésére Alszeghy Zsoltot és Baros Gyulát kéri fel.

A választmányi ülés előtt felolvasó-ülés volt, amelyen Galamb Sándor bemutatta tanulmányát Rákosi Jenőről, mint dráma-költőről.

Tagjainkhoz és előfizetőinkhez.

Folyóiratunkat a nyomdai költségek rendkívüli emelkedése következtében 1921 januárjától kezdve csak azoknak küldhetjük, akik tagsági díjukat (negyven korona) vagy az előfizetés összegét (nyolcvan korona) erre az évre beküldték vagy rövidesen beküldik.

A csekély évi díj miatt minden füzetünkre ráfizetünk, úgy hogy a hiányt csak az állami segítségből és egyéb pénzforrásokból tudjuk pótolni. Múltán várjuk mindenkitől, hogy ilyen nehéz helyzetben kötelezettségének pontos teljesítésével segítségünkre siet. Mindennemű pénzösszeg, lakáscímkiigazítás, füzet-kérés Ágner Lajos pénztáros címére küldendő: Budapest, I., Bors-utca 10.

A folyó évtől kezdve az évi tagsági díj (Társaságunk tagjai számára) a pótlékkal együtt negyven korona, az évi előfizetési díj (iskolák, könyvtárak, társaskörök és magánszemélyek számára) nyolcvan korona. Egyes szám ára könyvtári forgalomban negyven korona. Bármelyik régebbi évfolyam ára — a pénztárosnál megrendelve — nyolcvan korona.

Előfizetési felhívás a Magyar Irodalomtudomány Kézikönyvére.

Ez a négykötetes munka nem akar versenyre kelni egyik magyar irodalomtörténettel sem. Más a célja. Segédkönyvül szolgál azok számára, akik irodalmi tájékozottságukat és irodalomtörténeti ismereteiket alaposabbá akarják tenni. A fölmerült problémákat módszertani megvilágításba összegezi, a nevezetesebb kutatási területekről áttekintést nyújt, a további kutatás céljaira kiinduló-pontul szolgál.

Ilyen kézikönyv nélkül nem lehet el sem az egyetemi képzés, sem a középiskolai tanítás. A tanárjelölteknek és a magyar irodalom tanárainak egyaránt jó szolgálatot teszünk közrebocsátásával, sőt nem egy esetben a szaktudósok is hasznát fogják látni annak, hogy egybegyűjtöttük azt a szétszórt anyagot, melynek összekereségelése erőpazarlással és idővesztéssel jár még a maga dolgában biztos szakember számára is.

A nyomdai előállítás költséges voltára való tekintettel csak kevéssel több példányt fogunk nyomtatni, mint ahány példányra előjegyzés történik. Ezért azt kérjük, hogy mindazok, akik ezt a munkát meg akarják szerezni, folyó évi június hó 1-ig szíveskedjenek szándékukról értesíteni Pintér Jenő szerkesztőt. (Budapest, I. ker. Attila-utca 1.) Iskolák és nagyobb könyvtárak számára ez a munka mindenesetre nélkülözhetetlen. Az előfizetésre való jelentkezés a munka megrendelésére és későbbi kifizetésére nézve kötelező erejű, de a munka árát csak megjelenése idején (1922) kell majd megfizetni. Az előfizetés összege csak annyi lesz (a mai árakat tekintve körülbelül nyolcszáz korona), hogy ebből a nyomdai kiállítás nyers költsége megtérüljön. A rendes ár (június hó 1-én túl) ennek legalább is kétszeres összege.

Pintér Jenő irodalomtörténeti kézikönyve.

Mivel Pintér Jenő tudományos magyar irodalomtörténetének I—IV. kötete már évekkel ezelőtt elfogyott, az V—VI. kötetet pedig a nehéz nyomdai viszonyok miatt nem lehet közreadni, a szerző a vallás- és közoktatásügyi minisztérium megbízásából megírta a magyar irodalom történetének kézikönyvét két nagy kötetben. A kézirat már sajtó alatt van. Tartalma: a magyar irodalom történetének tudományos rendszerezése a legrégibb időktől a jelenkorig. (800—1920.)

Hivatalos nyugtázás

az 1920 dec. 1-től 1921 márc. 8-ig befizetett díjakról.

I. Alapító tagdíjat fizettek: Viszota A. 200 K, Gálos R. 400 K.
 II. Tagdíjat fizettek: Papp F. 25 K, Anyal D. 15 K, Andai E. 30 K, Diósi G. 15 K, Dénes Sz. 30 K, Kálmán J. 30 K, Ferenci Z. 15 K, Badics F. 10 K, Kirchner Gy. 40 K, Szakács B. 40 K, Sajó S. 60 K, Szentiványi B. 40 K, Kozák L. 30 K, Szomolányi I. 30 K, Kasztner I. 15 K, Perepatits J. 15 K, Berzeviczy A. 15 K, Dósa J. 15 K, Petri M. 15 K, Heckenast K. 15 K, Varga L. 15 K, Tóth Gy. 30 K, Tolnai A. 30 K, Berzsényi F. 30 K, Varga Gy. 14 K, Eckhardt S. 20 K, Tieder Zs. 15 K, Tóth A. 15 K, Horváth Á. 15 K, Fehér J. 15 K, Balogh A. 15 K, Benkő J. 20 K, Pekár Gy. 20 K, Szentpétery J. 20 K, Balassa J. 30 K, Balogh J. 15 K, Lázár B. 25 K, Jánosi B. 26 K, Harsányi J. 23 K, Dengl J. 35 K, Sebestyén Gy. 30 K, Zsigmond F. 15 K, Edelstein B. 20 K, Lázár B. 25 K, Szalay J. 20 K, Krompaszky M. 20 K, Balogh P. 20 K, Bászel E. 20 K, Pötz E. 40 K, Kozák L. 30 K, Schmidt J. 30 K, Hellebrandt A. 40 K, Szilágyi V. 40 K, Fedákné J. 15 K, Ihász F. 20 K, Sz. Tóth K. 30 K, Császár E. 15 K, Benő B. 20 K, Pásthly J. 25 K, Ercbrucker A. 25 K, Ágh L. 30 K, Nelky J. 15 K, Novák B. 15 K, Bleyer J. 15 K, Csefkő Gy. 15 K, Szász A. 20 K, Fülöp S. 15 K, Balás F. 15 K, Karsai E. 30 K, Tamás E. 15 K, Péczely J. 15 K, Paulovits J. 15 K, Kardos G. 30 K, Minay L. 30 K, Vámos E. 30 K, Fehér M. 30 K, Gárdonyi G. 30 K, Szabó M. 15 K, Bán A. 10 K, Jakab Ó. 30 K, Császár E. 50 K, Perényi J. 34.50 K, Szinnyi F. 10 K, Tolnai V. 20 K, Zolnai B. 10 K, Timár K. 10, Sárkány A. 15 K, Komjáthy A. 20 K, Ernyei J. 15 K, Várdai B. 40 K, Zsigmond F. 20 K, Gaal G. 20 K, Kóris E. 30 K, Kutassy M. 20 K, Terbócz J. 20 K, Fitz F. 20 K, Schuschny H. 20 K, Kis L. 20 K, Király Gy. 38 K, Mendől J. 20 K, Varga Z. 30 K, Kovács A. 15 K, Zsigmond F. 10 K, P. Mezey G. 20 K, Kemény K. 20 K, Horváth F. 20 K, Hajnóczky J. 20 K, Petri M. 20 K, Mokos Gy. 20 K, Ferenci Z. 20 K, Divald C. 20 K, Németh K. 40 K, Hetey J. 30 K, Pittroff P. 20 K, Dénes Sz. 10 K, Melich J. 20 K, Kádár J. 20 K, Hoffer A. 20 K, Andreánszky O. 20 K, Baky J. 20 K, Gedeon J. 20 K, Csernák Sz. 20 K, Veszprémi E. 20 K, Veszprémi V. 20 K, Pekár Gy. 20 K, Szerec J. 30 K, Zoltvány J. 50 K, Heckenast K. 20 K, Gulyás J. 20 K, Lakatos V. 20 K, Varga Gy. 20 K, Csanády S. 20 K, Varga L. 20 K, Hajdu J. 40 K, Farkas Gy. 30 K, Berzsényi F. 20 K, Gálik K. 20 K, Antal D. 20 K, Faragó F. 20 K, Horváth E. 20 K, Sándor P. 20 K, Bakos J. 20 K, Szeberényi L. 20 K, Fehérné Gaal J. 20 K, Lampérth G. 20 K, Horváth L. 20 K, Molec B. 20 K, Hein T. 20 K, Tattamenti B. 40 K, Bán A. 20 K, Szemkő A. 20 K, Balogh A. 20 K, Erdélyi J. 20 K, Dióssy G. 20 K, Erdélyi L. 20 K, Szalay J. 30 K, Nelky J. 20 K, Imre L. 20 K, Szigetvári J. 20 K, Szakács B. 20 K, Vörösváry F. 60 K, Kalocsai magyar-szakos tanár 20 K, Binder R. 15 K, Szinnyi J. 20 K, Tóth A. 20 K, Tihanyi G. 30 K, Agárdy L. 20 K, Hoselitz Gy. 30 K, Rubinyi M. 20 K.

Tóth Gyula 20 K, Szomolányi J. 20 K, Ernyei J. 5 K, Nagy J. B. 20 K, Debreczeni F. 20 K, Bánhegyi J. 20 K, Remenár E. 20 K, Bárdos R. 20 K, Jano J. 40 K, Gábor J. 40 K, Kiss J. 20 K, Gans J. 30 K, Mátray F. 20 K, Biró J. 35 K, Kispárti J. 30 K, Szimák F. 20 K, Mathisz J. 25 K, Schiller J. 20 K, Nádor L. 20 K, Ruzsonyi B. 20 K, Benczik F. 20 K, Zalai M. 20 K, Korpás F. 20 K, Tóth Gy. 20 K, Marton B. 20 K, Rakodezay P. 20 K, Máté L. 35 K, Edelstein B. 20 K, Bartalus A. 20 K, Kádár T. 20 K, Szinyei F. 25 K.

III. *Előfizetési díjat fizettek:* Sárobgárdi főgimn. ig. 40 K, Zirci apátsági könyvtár 40 K, Győri áll. főreálisk. ig. 40 K, Kaposvári felső keresk. isk. ig. 90 K, Gödöllei rk. főgimn. ig. 85 K, Szegedi rk. főgimn. ig. 60 K, Kúnszentmiklósi ref. főgimn. ig. 40 K, Budapesti VII. (Barcsay-u.) áll. főgimn. ig. 30 K, Sárospataki áll. tanítóképző-int. ig. 10 K, Sátoralja-ujhelyi rk. főgimn. ig. 50 K, Szombathelyi áll. l. középisk. ig. 20 K, Kőszegi rk. főgimn. ig. 40 K, Zirci apátsági könyvtár 40 K, Budapesti III. ker. áll. főgimn. ig. 40 K, Aszódi ev. főgimn. ig. 25 K, Debreceni ref. főgimn. ig. 40 K, Békéscsabai evang. főgimn. ig. 60 K, Sárospataki ref. főiskolai könyvtár 35 K, Kalocsai Iskolánénék 60 K, Békéscsabai ev. főgimn. ig. 15 K, Debreceni rk. főgimn. 40 K, Szombathelyi rk. főgimn. ig. 60 K, Székesfehérvári rk. főgimn. ig. 40 K, Szombathelyi rk. főgimn. ig. 40 K, Kaposvári áll. főgimn. ig. 40 K, Pápai ref. főiskola könyvtára 20 K, Miskolci kir. kath. főgimn. önk.-kör 100 K, Győri rk. főgimn. ig. 15 K, Egri angol kisassz. önk.-kör 40 K, Pápai ref. tanítónő-képzőintézet ig. 40 K, Egri rk. főgimn. ig. 80 K, Budapesti Ranolder-Int. ig. 40 K, Pápai ref. tanítónőképző-int. ig. 45 K, Soproni áll. leánygimn. ig. 40 K, Vácsi rk. főgimn. 40 K, Joó J. 40 K, Jóba J. 40 K, Pannonthalmi Szent Benedek rend könyvtára 40 K, Budapesti Angolkisasszonyok ig. 40 K, Pápai rk. főgimn. ig. 40 K, Szegszárdi főgimn. önk.-kör 30 K, Vácsi rk. főgimn. önk.-kör 40 K, Szarvasi ev. főgimn. ig. 40 K, Tatai rk. főgimn. 40 K, Csornai prem. r. könyvtára 40 K, Székesfehérvári l.-gimn. ig. 40 K, Kőszegi Domokos Nővérek Nevelőintézetének ig. 40 K, Szombathelyi felső ker. isk. ig. 40 K, Kisujszállási ref. főgimn. ig. 40 K, Budapesti IX. ker. áll. főgimn. ig. 40 K, Szegedi Somogyi Könyvtár 40 K, Hajdunánási ref. főgimn. 80 K, Jászberényi áll. főgimn. ig. 40 K, Sárospataki rk. polg. leányisk. ig. 120 K, Egri rk. főgimn. ig. 40 K, Békéscsabai ev. főgimn. ig. 40 K, Dombóvári rk. főgimn. ig. 80 K, Győri rk. főgimn. ig. 25 K, Debreceni Közművelődési Könyvtár 40 K, Budapesti Egyetemi Könyvtár 20 K, Miskolci kir. kath. főgimn. ig. 40 K, Kecskeméti rk. főgimn. ig. 110 K.

IV. Az Országos Szabadoktatási Tanács adománya 12,000 K. A bevétel volt 1921 március 8-ig 23,051 K 65 f.

Dr. Agner Lajos pénztáros.

